

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Účetnictví a finanční řízení podniku

Bakalářská práce

Penzijní reforma v České republice

Vypracovala: Dana Kloudová
Vedoucí práce: Ing. Liběna Kantnerová, Ph.D.

České Budějovice 2014

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Dana KLOUDOVÁ**
Osobní číslo: **E11080**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Penzijní reforma v České republice**
Zadávající katedra: **Katedra účetnictví a financí**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:
Zmapovat situaci v tvorbě penzijní reformy v ČR a její vhodnost pro jednotlivé vrstvy obyvatel.

Rámcová osnova:

1. Úvod
2. Literární rešerše
 - Důchodový systém
 - Pilíře důchodového systému
 - Demografický vývoj
3. Metodika
 - Studium problematiky jednotlivých pilířů důchodového systému
 - Analýza a komparace získaných poznatků
 - Vyvození závěrů
4. Praktická část
5. Vyhodnocení výsledků
6. Závěr
7. Seznam použitých zdrojů
8. Přílohy

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: 40 - 50 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

PIKORA, Vladimír a Markéta ŠICHTAŘOVÁ. Všechno je jinak: aneb, co nám neřekli o důchodech, euru a budoucnosti. 1. vydání. Praha: Grada, 2011. 224 s. ISBN 978-80-247-4207-6.

PŘIB, Jan. Kdy do důchodu a za kolik. 13. vydání. Praha: Grada, 2011. 144 s. ISBN 978-80-247-4090-4.

SYROVÝ, Petr. Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě. 1. vydání. Praha: Grada, 2012. 152 s. ISBN 978-80-247-4479-7.

ŠVEC, Jaroslav. Penzijní připojištění. 2. vydání. Praha: Grada, 2004. 196 s. ISBN 80-247-0772-1.

Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření.

Zákon č. 427/2011 Sb. o doplňkovém penzijním spoření.

Zákon č. 428/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o důchodovém spoření a zákona o doplňkovém penzijním spoření.

Zákon č. 397/2012 Sb., o pojistném na důchodové spoření.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Liběna Kantnerová, Ph.D.

Katedra účetnictví a financí

Datum zadání bakalářské práce: 1. března 2013

Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2014

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 1. března 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou/diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské/diplomové práce, a to – v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Rudolfově dne 24. 4. 2014

.....

Dana Kloudová

Poděkování

Děkuji své vedoucí bakalářské práce Ing. Liběně Kantnerové, PhD. za vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytla při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

1 Úvod	8
2 Literární rešerše	10
2.1 Důchodový systém v České republice	10
2.1.1 Základní charakteristika českého důchodového systému	10
2.2 Systémy financování důchodového zabezpečení	11
2.2.1 Průběžné financování	11
2.2.2 Fondové financování	13
2.3 Penzijní plány	14
2.3.1 Dávkově definovaný systém (DB – defined benefit)	14
2.3.2 Příspěvkově definované systémy (DC – defined contribution)	14
2.3.3 Systém fiktivních účtů (NDC – notional defined contribution)	15
2.4 Důchodové pojištění (I. pilíř)	15
2.4.1 Výše placeného pojistného	15
2.4.2 Výše starobního důchodu	16
2.4.3 Doba pojištění a náhradní doba pojištění	17
2.4.4 Výhody a nevýhody prvního pilíře	18
2.5 Důchodové spoření (II. pilíř)	19
2.5.1 Podmínky vstupu	19
2.5.2 Penzijní společnosti	19
2.5.3 Důchodové fondy	20
2.5.4 Vyplácení dávek z druhého pilíře	21
2.5.5 Vývoj počtu účastníků	22
2.5.6 Rizika důchodového spoření	22
2.6 Doplnkové penzijní spoření (III. pilíř)	23
2.6.1 Penzijní připojištění versus doplnkové penzijní spoření	24
2.6.2 Výše příspěvků a daňové dopady	26
2.6.3 Vyplacené dávky z třetího pilíře	26
2.7 Demografický vývoj	26
2.7.1 Demografický vývoj českého obyvatelstva 1993 – 2012	27
2.7.2 Prognóza vývoje české populace do roku 2050	28
2.7.3 Stromy života	29
3 Metodika	31

4 Praktická část	33
4.1 Dotazníkové šetření.....	33
4.2 Porovnání výhodnosti vstupu do druhého pilíře u žen a u mužů	46
5 Vyhodnocení výsledků	48
6 Závěr	50
7 Summary	52
8 Zdroje	53
8.1 Literární zdroje.....	53
8.2 Internetové zdroje	54
8.3 Ostatní zdroje	56
Seznam použitých zkratk	57
Seznam grafů	58
Seznam tabulek	59
Seznam příloh	59

1 Úvod

Penzijní reforma patří v několika posledních letech k nejaktuálnějším tématům u nás. Slyšíme o ní v televizi, čteme o ní v novinách, vidíme ji v reklamách a setkáváme se s ní v bankách a pojišťovnách. Zasahuje do života každého z nás. Několikrát jsem se v minulosti setkala mezi mými vrstevníky s názory, že se jich důchodová reforma netýká. Ba dokonce někteří ani netušili, že existují nějaké pilíře, na kterých je český důchodový systém postaven. Tyto okamžiky byly prvním důvodem, proč jsem se o toto téma začala hlouběji zajímat.

Nejprve jsem získávala informace z webových stránek Ministerstva financí a Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky. Poté jsem začala číst i příslušnou literaturu, ze které jsem vycházela při zpracování teoretické části. Při mém zkoumání penzijní reformy mne nejvíce zarazilo, proč je například o vstup do druhého pilíře mezi lidmi tak malý zájem. Při získávání informací se ukázalo, že investování prostředků do důchodového spoření se vyplatí spíše mladým lidem s vyšším příjmem než těm starším nad 35 let.

Proto cílem této bakalářské práce je zmapování situace v tvorbě penzijní reformy v ČR a její dopad na jednotlivé vrstvy obyvatel. Tato práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Druhá kapitola představuje teoretickou část této práce. Na začátku této kapitoly je stručně charakterizován český důchodový systém a nejzásadnější změny, ke kterým během posledních let došlo. Dále jsou zde obecně popsány jednotlivé systémy financování důchodového zabezpečení a penzijní plány. V následujících podkapitolách jsou podrobněji vysvětleny jednotlivé pilíře, které tvoří důchodový systém v České republice. Od 1. ledna 2013 je tento systém postaven na třech pilířích, z nichž každý má svá pro a proti.

Praktická část je rozdělena do dvou částí. První část byla vytvořena na základě dotazníkového šetření, kterého se účastnilo 160 respondentů ve věku 18 – 55 let. Jsou v ní zpracovány výsledky, které byly během tohoto šetření od respondentů získány. Jejím cílem bylo zjistit, jakou znalost mají respondenti o nové penzijní reformě, která u nás byla spuštěna 1. ledna 2013. Několik otázek bylo zaměřeno i na to, zdali respondenti spoléhají na důchod, který jim garantuje ve stáří stát. Pokud ne, tak zdali se hodlají ve stáří zajistit sami jiným způsobem. V druhé části je zmíněna studie vytvořená

institutem CERGE-EI, která porovnává vhodnost druhého pilíře penzijní reformy pro muže i ženy vzhledem k jejich věku a dosaženému příjmu.

Poté následuje kapitola, kde jsou zhodnoceny nejdůležitější výsledky, které byly během dotazníkového šetření získány. V závěrečné kapitole jsou vyjádřena má východiska, ke kterým jsem během této práce dospěla. Následně je shrnuta bakalářská práce v anglickém jazyce a je zde uvedeno několik klíčových slov týkajících se penzijní reformy včetně zařazení tématu do klasifikace JEL G230 Other Private Financial Institutions.

2 Literární rešerše

2.1 Důchodový systém v České republice

2.1.1 Základní charakteristika českého důchodového systému

„Důchodový systém v České republice se v současné době skládá ze tří pilířů“ (Rytířová, 2013). Přičemž primárně je založen na povinném základním důchodovém pojištění podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, který nabyl účinnosti 1. ledna 1996. Dále je tvořen důchodovým spořením podle zákona č. 426/2011 Sb. a od 1. ledna 2013 i doplňkovým penzijním spořením podle zákona č. 427/2011 Sb., které nahradilo penzijní připojištění se státním příspěvkem podle zákona č. 42/1994 Sb. Český důchodový systém je založen na průběžném financování¹ a přerozděluje přibližně 9 % HDP. Téměř každý důchodový systém je velmi citlivý na demografický vývoj obyvatelstva, jelikož neustále stoupá počet osob v poproduktivním věku. V současné době se s problémem stárnutí populace musí potýkat nejen Česká republika, ale i ostatní evropské země. Neudržitelnost českého důchodového systému v takové podobě, v jaké se nacházel, si uvědomovali už dříve i námi zvolení zástupci v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. Proto na podzim roku 2004 byl Vládou České republiky ustanoven Výkonný tým pod vedením Vladimíra Bezděka (tzv. Bezděkova komise). Úkolem tohoto týmu expertů bylo zanalyzovat podobu současného důchodového systému, dále vytvořit na základě zadání jednotlivých politických stran zastoupených v Poslanecké sněmovně varianty důchodové reformy a na základě výsledků, ke kterým došli během šetření, stanovit doporučení. To vše vedlo k počátkům důchodové reformy do podoby, v jaké ji známe dnes. V roce 2013 činila průměrná výše starobního důchodu 10 970 Kč. „Podle předpokladu Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky se za třicet let mohou důchody pohybovat mezi 6 500 Kč – 7500 Kč měsíčně, a nemusejí tak stačit na plnohodnotný život“ (Rytířová, 2013).

¹ Principy průběžného financování jsou detailněji popsány v kapitole 2.2 Systémy financování důchodového zabezpečení.

2.1.2 Malá důchodová reforma

Zásadní změnou prošel důchodový systém již v roce 2011, kdy byla uskutečněna tzv. malá důchodová reforma upravená zákonem č. 220/2011. K této změně došlo v důsledku nálezu Ústavního soudu, který zrušil ustanovení § 15 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, jelikož shledal toto ustanovení protiústavním. Zrušil tak dosavadní způsob výpočtu důchodu. Nejdůležitějšími změnami byla nová právní úprava pro stanovení redukčních hranic a zvýšení důchodového věku. V období mezi lety 1936 a 1977 se stanoví důchodový věk podle § 32 zákona o důchodovém pojištění. Pokud jde o muže narozené před rokem 1936, činí jejich důchodový věk 60 let. U žen se navíc zohledňuje počet vychovaných dětí. V praxi to znamená, že žena narozená před rokem 1936, která vychovala alespoň 5 dětí, má nárok na odchod do důchodu v 53 letech. Malá důchodová reforma přinesla změnu v podobě nového výpočtu důchodového věku pro osoby narozené po roce 1977. Pro tuto konkrétní skupinu občanů se důchodový věk vypočítá tak, že se k věku 67 let připočítá takový počet kalendářních měsíců, který odpovídá dvojnásobku rozdílu mezi rokem pojištěnce a rokem 1977². Cílem těchto změn je sjednocení věku odchodu do důchodů u mužů a žen, přičemž u žen se už nezohledňuje počet vychovaných dětí. Těmito kroky došlo definitivně ke skončení tzv. pozitivní diskriminace žen.

2.2 Systémy financování důchodového zabezpečení

Tato podkapitola se zabývá možnostmi financování důchodových systémů. Rozlišují se dva základní systémy:

- průběžné financování
- fondové financování

V následující části textu jsou jednotlivé systémy popsány odděleně.

2.2.1 Průběžné financování

„Tento systém je založen na tom, že z běžných veřejných příjmů daného rozpočtového roku jsou financovány běžné výdaje na sociální zabezpečení“ (Peková, 2008).

² Například: žena narozená v roce 1991, počet přičtených kalendářních měsíců k věku 67 let bude 28 tj. 2 x 14 (rozdíl mezi roky 1991 a 1977).

Je používán ve většině zahraničních zemí a znám je pod zkratkou PAYG vycházející z anglických slov „pay as you go“. Hlavní myšlenkou systému PAYG je, že ekonomicky aktivní osoby odvádí ze svých příjmů do systému příspěvky na sociální pojištění a z těchto odvedených příspěvků jsou vypláceny důchody současným důchodcům. Z toho plyne, že je založen na tzv. mezigenerační solidaritě. Pro tento typ důchodového systému je důležité zachovat rovnost mezi příjmy a výdaji. Krebs (2007) uvádí: „pokud by došlo k nedostatku prostředků na výplatu dávek, musí být systém dotován ze státního rozpočtu, protože jde o zákonné nároky, které musí být státem garantovány.“

Klazar (2011) uvádí, jak lze PAYG schematicky zapsat:

$$POJ_{t, \text{payg}} = s * VZ * Nw,$$

$$Btotal_{t, \text{payg}} = Nb * B,$$

kde $POJ_{t, \text{payg}}$ je vybrané pojistné v systému PAYG v roce t

VZ je průměrný vyměřovací základ, základna pro výpočet pojistného

s je sazba pojistného, které se platí z VZ

Nw je počet plátců pojištění (ekonomicky aktivní populace)

$Btotal$ je celková výše vyplacených důchodů v roce t

Nb je počet důchodců

B je průměrný důchod

Předností systému PAYG je, že se jedná o stabilní systém spravovaný státem. Tento systém je velmi finančně nákladný a nemotivuje občany k vyšším úsporám na důchod. Jedním z největších rizik pro průběžné financování je neustále zrychlující tempo stárnutí populace. V důsledku toho dochází k rychlému růstu obyvatel v poproduktivním věku, což má za následek snižující se počet obyvatel v produktivním věku. Mezi další nevýhody se dále řadí potřeba valorizace starobních důchodů, ke které dochází v důsledku inflace a způsobuje tak zvýšení výdajů na sociální zabezpečení. S touto nevýhodou souvisí i vzrůstající tlak na růst povinných příspěvků na sociální zabezpečení. Následně dojde ke snižování čisté mzdy zaměstnanců a poklesu jejich životní úrovně. Navíc poroste nezaměstnanost, která posléze způsobí růst veřejných výdajů.

2.2.2 Fondové financování

Krebs (2007) definuje fondový systém následovně: „*V tomto systému si pojištěnci vytvářejí pomocí pojišťovacího systému kapitálové rezervy, které jsou pak použity na financování jejich vlastních důchodů.*“ V praxi FF systém funguje tak, že každý občan si může na základě svého rozhodnutí vybrat, do jakého fondu bude své prostředky investovat za účelem jejich budoucího zhodnocení. Jak uvádí Peková (2008): „*Zákonem jsou zpravidla vymezeny způsoby zhodnocování finančních prostředků vložených pojištěnci. Většinou jde o spolehlivé formy finančního investování a to především do nerizikových cenných papírů, tzn. zejména do státních dluhopisů.*“ Tyto vložené prostředky si jedinec ukládá na svůj vlastní individuální účet, který mu spravuje penzijní společnost. Nárok na čerpání peněz, které si účastník v FF systému naspořil, má až v důchodovém věku. V některých zemích je forma individuálního spoření povinná, v některých je naopak dobrovolná.

Na rozdíl od předchozího systému, fondové financování postrádá mezigenerační solidaritu. Jeho velkou předností je, že motivuje občany k tomu, aby vzali odpovědnost do svých rukou a nespolehali na to, že stát své občany ve stáří dostatečně zajistí.

Velkým rizikem u fondového financování je hrozící nebezpečí špatného investování vložených prostředků. Proto ve většině států funguje státní dozor nad hospodařením s těmito finančními prostředky. „*Značným rizikem je bezpečnost soukromých penzijních fondů, dále pak integrace starších pracujících, kteří neměli možnost „naspořit“ si dostatečné prostředky*“ (Krebs, 2007).

Klazar (2011) FF systém definuje následovně:

$$\begin{aligned} \text{Fond} = & + \text{úložky (pojistné)} \\ & + \text{úroky (čisté po dani)} \\ & - \text{administrativní náklady fondu} \\ & + (-) \text{vliv regulace} \end{aligned}$$

Výše úroků je především odvozena od výnosnosti na kapitálovém trhu. Na výši důchodu z tohoto důchodového systému má do značné míry vliv i regulace státu. Klazar (2011) se k této problematice vyjadřuje takto: „*Regulace na jedné straně snižuje výnosnost tím, že omezuje investování do rizikových aktiv, na druhou stranu chrání před*

výkyvy výnosnosti, které mohou mít především ke konci období spoření velmi nepříznivé následky.“

2.3 Penzijní plány

Při zavádění jednotlivých forem financování důchodů je důležité si určit, jaký typ penzijního plánu si každý zvolí. Obecně se rozlišují 3 základní plány:

2.3.1 Dávkově definovaný systém (DB – defined benefit)

DB systém garantuje určitou výši penzijních dávek, většinou v závislosti na kombinaci faktorů jako je počet let, po které jedinec odváděl příspěvky do systému, výše příjmů jedince za určité období (Krebs, 2007). Podle toho je možné odhadnout, jaké výše starobního důchodu bude jedinec dosahovat. Klazar (2011) poukazuje především na to, že *„tato garance platí dlouhodobě pouze v případě, že není DB systém ohrožen nepříznivým demografickým vývojem. Pokud by se tento systém dostal do finančních problémů, pak může dojít ke změně formule výpočtu důchodu vedoucí ke krácení nároků.“*

2.3.2 Příspěvkově definované systémy (DC – defined contribution)

„DC systém je charakteristický tím, že dávky z tohoto systému nejsou nijak garantované, ani předem dlouhodobě odhadnutelné. Velikost těchto benefitů závisí na množství peněz vložených jedincem do důchodového systému a jejich zhodnocením“ (Klazar, 2011). Účastníci tohoto systému platí příspěvkovou sazbu, ale výše jejich budoucích penzí závisí, kromě velikosti odvedených příspěvků, také na míře výnosu z investování těchto úspor na kapitálovém trhu. Měsíční výše důchodu se pak vypočte podle následujícího vztahu:

Celková výše naspořené částky (včetně zhodnocení)

Počet let očekávané doby života ve věku odchodu do důchodu x 12

(Krebs, 2007)

V praxi je tento systém financován FF systémy nebo tzv. systémem fiktivních účtů. V DC systému není žádný prostor pro solidaritu.

2.3.3 Systém fiktivních účtů (NDC – notional defined contribution)

„Každý účastník má v NDC systému svůj individuální účet, na který se mu připisují jím odvedené příspěvky a jejich zhodnocování v čase“ (Krebs, 2007). Kubíček (2008) tento systém definuje tak, že na jedné straně omezuje ziskové příležitosti plynoucí potenciálně z FF systémů, na straně druhé umožňuje určitou míru jistoty danou ekonomickou výkonností ekonomiky. Velkou předností NDC systému je volnost rozhodnutí jedince o tom, kdy odejde do starobního důchodu. Obecně je výnosnost tohoto systému dána růstem objemu mezd v ekonomice.

2.4 Důchodové pojištění (I. pilíř)

Za první pilíř českého důchodového systému je označováno důchodové pojištění, které je povinné pro „všechny ekonomicky aktivní osoby splňující zákonem stanovené podmínky“ (Rytířová, 2013). Důchodové pojištění je založeno na principu průběžného financování, jenž byl popsán výše. Z účasti na důchodovém pojištění plyne občanům důchod, který slouží jako náhrada příjmů ve stáří. V tomto pilíři jsou zachovány rovněž principy ekvivalence a sociální solidarity. Míra solidarity spočívá v tom, že osoby s vyššími příjmy by se měly podílet na zabezpečení osob s nižšími příjmy, tím pádem jim náleží nižší důchody. Ekvivalence vyjadřuje závislost výše důchodu na příjmech důchodce. Z důchodového pojištění se poskytují následující dávky: starobní, invalidní, vdovské a vdovecké, sirotčí. Bez pochyby nejvýznamnějšími dávkami jsou dávky starobní, jelikož tvoří největší podíl na celkových sociálních dávkách. Proto následující text je věnován pouze výše zmíněným dávkám. Dávky vyplacené na důchodové pojištění rostou rychleji než příjmy, které do tohoto systému plynou. Stát musí čelit neustupujícímu růstu deficitu systému důchodového pojištění. Jen pro představu v roce 1995 bylo na dávky důchodového pojištění vyplaceno 126,8 mld. Kč, zatímco v roce 2012 se částka vyšplhala až na 382 mld. Kč.

2.4.1 Výše placeného pojistného

„Na důchodové pojištění se platí stanovené pojistné“ (Příb, 2012), jehož sazba činí 28 % z vyměřovacího základu. Jde – li o pojištěnce, který je zaměstnán, odvádí za něj jeho zaměstnavatel pojistné ve výši 21,5 % a samotný zaměstnanec se na pojistném podílí sazbou 6,5 %. Odlišná situace nastává v případě, že se zaměstnanec účastní

důchodového spoření. V tomto případě je sazba pojistného o tři procenta nižší tj. 25 %. Výše pojistného odvedené zaměstnavatelem zůstává stejná, změna nastává pouze u zaměstnance, který odvádí v tomto případě do prvního pilíře 3,5 %. Osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) si pojistné na důchodové pojištění odvádějí samy. Pokud OSVČ nevstoupily do druhého pilíře, odvádějí na důchodové pojištění pojistné ve výši 28 % ze základu, který si určují samy. Musí přitom dodržet zákonná minima a maxima obsažená v zákonu č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu. Naopak jestliže se druhého pilíře účastní, přispívají do prvního pilíře 25 %.

Zajímavou pomůckou sloužící k výpočtu důchodového věku je tzv. věková kalkulačka, dostupná na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí.

2.4.2 Výše starobního důchodu

Výše starobního důchodu se určuje na základě součtu základní a procentní výměry. Výše základní výměry je pro všechny občany jednotná a měla by činit 9% z průměrné mzdy pro daný rok. Rytířová (2013) zmiňuje, že: *„její konkrétní výši pro příslušný kalendářní rok stanoví vyhláškou Ministerstvo práce a sociálních věcí“*. Pro rok 2014 je stanovena základní výměra v částce 2 340 Kč měsíčně. Naproti tomu procentní výměra je individuální, jelikož její velikost závisí na době pojištění jedince a příjmu, kterého během té doby jedinec dosáhl. Primární pro výpočet této výměry je určit výši osobního vyměřovacího základu (OZV) tj. měsíční průměr všech příjmů dosažených v rozhodném období. *„Rozhodné období pro stanovení osobního vyměřovacího základu je období, které začíná kalendářní rokem bezprostředně následujícím po roce, v němž pojištěnec dosáhl 18 let věku, a končí bezprostředně před rokem přiznání důchodu“* (Příb, 2012). V roce 2014 jde o období mezi roky 1986 – 2013. Pak následuje úprava OZV pomocí redukčních hranic, čímž dostaneme výpočtový základ. Navíc každému občanovi náleží 1,5% výpočtového základu za každý celý rok, kdy se účastnil důchodového pojištění.

Pro rok 2014 jsou stanoveny tyto redukční hranice:

- první redukční hranice činí 44% průměrné mzdy tj. 11 389 Kč
- druhá redukční hranice činí 116 % průměrné mzdy tj. 30 026 Kč
- třetí redukční hranice činí 400% průměrné mzdy tj. 103 536 Kč

Výpočtový základ se z OZV pro rok 2014 stanoví následovně:

- do částky první redukční hranice se započítává osobní vyměřovací základ ve výši 100%
- z částky nad první redukční hranici do druhé redukční hranice se započítává OZV ve výši 26%
- z částky nad druhou redukční hranici do třetí redukční hranice se započítává OZV ve výši 22%
- z částky nad třetí redukční hranici se započítává OZV ve výši 3%

Starobní důchody se nedědí a nelze je vyplatit jednorázově, nýbrž jsou vypláceny po celou dobu v důchodu. Jejich vyplácení zajišťuje Česká správa sociálního zabezpečení.

2.4.3 Doba pojištění a náhradní doba pojištění

„Pojištěnec má nárok na starobní důchod, jestliže získal potřebnou dobu pojištění.“³

Od roku 2010 se postupně zvyšuje potřebná doba pojištění. Osobě, která dosáhla důchodového věku před rokem 2010, stačila doba pojištění 25 let. Naopak ten, kdo má nárok na odchod do důchodu po roce 2018, musí být pojištěn 35 let. Pro získání nároku na starobní důchod postačuje i kratší doba pojištění za podmínky, že pojištěnec dosáhne věku o 5 let vyššího než je řádný důchodový věk⁴. V následující tabulce je obsažen přehled jednotlivých roků dosažení důchodového věku v závislosti na potřebné době pojištění.

Tabulka č. 1: Přehled potřebné doby pojištění

Rok dosažení důchodového věku	Potřebná doba pojištění
Před rokem 2010	25 let
2010	26 let
2011	27 let
2012	28 let

³ Česká republika. Zákon č. 155/1995 Sb. ze dne 30. června 1995 o důchodovém pojištění. In: *Sbírka zákonů*. 1995, 41. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=2852>

⁴ Pro rok 2014 postačuje minimální doba pojištění 20 let.

2013	29 let
2014	30 let
2015	31 let
2016	32 let
2017	33 let
2018	34 let
Po roce 2018	35 let

Zdroj: Rytířová (2013), vlastní zpracování

Do doby pojištění se započítává i tzv. náhradní doba pojištění. Plně se započítává doba výkonu základní vojenské služby, doba péče o dítě ve věku do čtyř let a dobu péče o osobu závislou z důvodu nepříznivého zdravotního stavu na péči jiné osoby. Zatímco v rozsahu 80 % se započítává například doba studia probíhající do 31. prosince 2009, doba evidence u úřadu práce či doba výkonu civilní služby.

2.4.4 Výhody a nevýhody prvního pilíře

„Základní výhodou prvního pilíře je, že jde o státem spravovaný systém“ (Rytířová, 2013). Stát je ze zákona povinen starobní dávky vyplácet, jelikož jde o mandatorní výdaj státního rozpočtu. Na druhou stranu může stejně tak ovlivňovat parametry a hranice, ze kterých se vypočítává výše důchodu. Bohužel se může stát, že ten, kdo po celou dobu svého života odváděl do systému vysoké pojistné a doufá ve vysoký důchod, nakonec dostane vyplacenou nižší částku důchodu v poměru k jeho dosavadním příjmům. Lze předpokládat, že k těmto úpravám bude docházet daleko častěji než dříve. Důchodové pojištění má velmi úzkou vazbu na demografický vývoj. Na jednoho důchodce připadá stále méně osob výdělečně činných, takže do systému přichází méně peněz, které mají být vypláceny na starobních důchodech. Vše nasvědčuje tomu, že důchody z prvního pilíře budou neustále klesat. Proto by se občané neměli spoléhat pouze na výplatu důchodu z tohoto pilíře. Z tohoto důvodu byl systém důchodového pojištění doplněn o dva další pilíře, jejichž cílem je podnítit občany ke spoření na vlastní důchod.

2.5 Důchodové spoření (II. pilíř)

Jelikož jde o zcela novou část českého důchodového systému, je této podkapitole věnovaná největší pozornost. Důchodové spoření představuje II. pilíř důchodové reformy a je upraveno dvěma zákony, a sice zákonem č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření a zákonem č. 397/2012 Sb., o pojistném na důchodové spoření. Jde o úplně novou část českého důchodového systému, jehož cílem je doplnit předcházející pilíř. Tento pilíř vstoupil v platnost 1. ledna 2013 a je založen na fondovém financování. Každý účastník má svůj individuální účet, na který měsíčně odvádí pojistné ve výši 5% z hrubé mzdy. Kdo vstoupí do II. pilíře, musí nejenom vyvést 3% z I. pilíře, ale navíc musí přidat částku ve výši 2% z hrubé mzdy. Na rozdíl od prvního a třetího pilíře nenáleží účastníkům žádný příspěvek od zaměstnavatele. Účastníci důchodového spoření budou jednak pobírat nižší důchod z I. pilíře a jednak nebudou závislí na státním důchodu.

2.5.1 Podmínky vstupu

Vstoupit do něj může jakákoliv fyzická osoba starší 18 let na základě svého svobodného rozhodnutí. Účast je tedy dobrovolná nikoliv povinná. Na druhou stranu je zde určité věkové omezení, a sice že není primárně určen pro osoby starší 35 let. Ti, co tohoto věku již dosáhli, měli možnost vstupu pouze do 30. 6. 2013. Dalším velice zásadním omezením je, že z II. pilíře nelze vystoupit. Ten, kdo se rozhodne vstoupit do II. pilíře, už nikdy nemůže své rozhodnutí vzít zpět. Pokud do systému důchodového spoření vstoupí osoba, která je zároveň zaměstnancem, je nutné, aby tuto skutečnost nahlásil svému zaměstnavateli, který za něj odvádí pojistné.

2.5.2 Penzijní společnosti

Pokud jedinec splní zákonem stanovené podmínky pro vstup do II. pilíře dalším krokem, který musí učinit, je výběr penzijní společnosti. *„Penzijní společnosti se může stát pouze akciová společnost se sídlem na území České republiky splňující požadavky na kapitálovou vybavenost: její počáteční kapitál musí činit nejméně 300 miliónů Kč⁵ a společnost jej musí průběžně udržovat ve výši přiměřené prostředkům účastníků“*

⁵ Pozn. autora: Ve třetím pilíři se jedná o částku 50 milionů.

(Rytířová, 2013). Penzijní společnosti jsou upraveny zákonem o doplňkovém penzijním připojištění a k výkonu své činnosti musí obdržet příslušnou licenci od České národní banky. V současné době na českém trhu působí šest penzijních společností, které se zapojily do II. pilíře důchodové reformy a to:

- Allianz penzijní společnost, a.s
- Česká spořitelna – penzijní společnost, a.s
- ČSOB Penzijní společnost, a.s. člen skupiny ČSOB
- KB Penzijní společnost, a.s.
- Penzijní společnost České pojišťovny, a.s.
- Raiffeisen penzijní společnost, a.s.⁶

Činnost penzijních společností je regulována a pečlivě sledována nejen Českou národní bankou, ale i depozitářem. Hlavním úkolem depozitáře je evidence majetku v důchodových fondech a jeho následná kontrola, zda je s ním nakládáno podle zákona. Dále je povinností každé penzijní společnosti informovat o své činnosti nejen své klienty, ale i Českou národní banku. Bezplatně jednou ročně obdrží účastník důchodového spoření výpis o aktuálním stavu prostředků. Každý účastník má právo po pěti letech spoření bezplatně převést své finanční prostředky k jiné penzijní společnosti, přičemž za dřívější převod mu může být účtován poplatek v maximální výši 800 Kč.

2.5.3 Důchodové fondy

Po uzavření smlouvy klienta s penzijní společností následuje výběr vhodné investiční strategie. Investiční strategie by měla především odrážet preference jednotlivců, jak velkého výnosu chtějí dosáhnout a jaké riziko jsou ochotni při svých investicích podstoupit. Pro každého účastníka druhého pilíře vede penzijní společnost důchodový účet a prostředky na tomto účtu obhospodařuje v důchodovém fondu. Důležité je poznamenat, že majetek v důchodovém fondu není součástí majetku penzijní společnosti. Penzijní společnosti povinně vytvářejí čtyři fondy a to:

- Důchodový fond státních dluhopisů – jde o nejméně rizikovou a zároveň nejméně výnosovou investiční strategii, jelikož by penzijní společnost měla

⁶ Asociace penzijních společností ČR. *Obhospodařované fondy* [online]. 2009 [cit. 2014-01-10]. Dostupné z: <http://www.apfer.cz/cs/o-nas/obhospodarovane-fondy/obhospodarovane-fondy.html>

investovat do českých státních dluhopisů. Další možností investování jsou dluhopisy OECD a EU. Podmínkou je, že průměrná splatnost tohoto fondu musí být nižší než pět let. Odhadované zhodnocení úspor je 1 – 2%.⁷

- Konzervativní důchodový fond – dává prostředky účastníků do státních a zahraničních dluhopisů, do dluhopisů jejichž emitentem je EU či OECD, taktéž do dluhopisů velkých stabilních firem. Odhadované zhodnocení úspor je 2 – 3%.
- Vyvážený fond – nabízí možnost investování do akcií až ve výši 40% svého majetku. Odhadované zhodnocení úspor je 3 – 6%.
- Dynamický důchodový fond – jde o nejagresivnější strategii, jakou fondy nabízejí. Může mít až 80% portfolia v akciích. Odhadované zhodnocení úspor se pohybuje kolem 7%.

„Kdo chce méně riskovat, zvolí si konzervativní strategii s výnosy jen lehce převyšujícími inflaci. Naopak klient s menší averzí k riziku může zvolit strategii odvážnější, a nechat fond investovat své úspory například do akcií“ (Němec, 2012). Přičemž je možné investovat i do více fondů najednou. Změna investiční strategie je možná bezplatně jednou za rok, jinak může být účastníkovi účtován poplatek v maximální výši 500 Kč. Poté nastává uzavření smlouvy o důchodovém spoření mezi účastníkem a penzijní společností, jejíž povinností je smlouvu zaregistrovat u Centrálního registru smluv. *„Ten je veden specializovaným finančním úřadem a jsou v něm uvedeni všichni účastníci důchodového spoření“* (Rytířová, 2013).

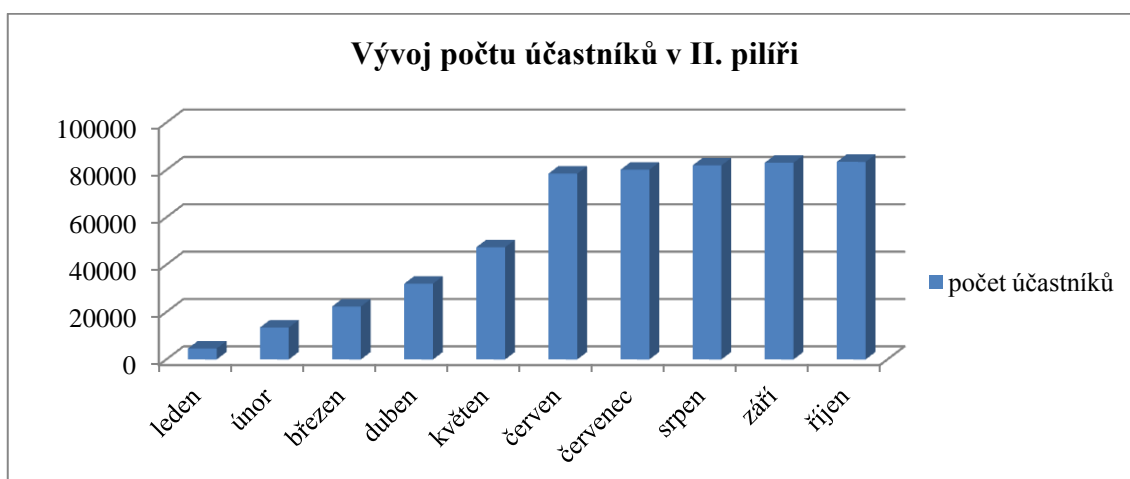
2.5.4 Vyplácení dávek z druhého pilíře

„Po dovršení důchodového věku musí účastník soukromého pilíře své úspory převést k vybrané pojišťovně, která mu poté vypočte jednu ze tří variant renty, kterou klient zvolí“ (Němec, 2013). Zároveň je nezbytné, aby byla uzavřena smlouva o pojištění důchodu mezi účastníkem a vybranou životní pojišťovnou. Z pojistné smlouvy má účastník na výběr tři možnosti vyplácení dávek a to *„doživotní penzi, kde pozůstalí nedědí peníze, ani pokud je účastník nestihl vyčerpat, důchod na 20 let, kde se případně zbylé peníze dědí, a doživotní penzi s tříletou pozůstalostní penzí“* (Němec, 2013).

⁷Všechny výše uvedené odhady zhodnocení jsou převzaty z: NĚMEC, Jan. Návod pro druhý pilíř. *Ekonom*. 2013, č. 15, 48 - 49.

2.5.5 Vývoj počtu účastníků

Na níže uvedeném grafu č. 1 je zobrazen vývoj počtu účastníků, kteří se v roce 2013 zapojili do důchodového spoření. Jakmile byl v lednu 2013 II. pilíř spuštěn, vstoupilo do něj během prvního měsíce 4 624 osob. Během prvních šesti měsíců dosáhl počet účastníků 74 573. K nejvyššímu přírůstku došlo v červnu, kdy penzijní společnosti uzavřely 27 181 smluv. Tento výrazný nárůst byl především způsoben tím, že do konce června 2013 mohly do II. pilíře vstoupit osoby starší 35 let. Během následujících měsíců počet nově příchozích klientů klesal. V červenci bylo uzavřeno 1 654 nových smluv, v srpnu 1 817 a v září už jen 1 117 smluv. V říjnu vstoupilo do tohoto pilíře pouze 395 lidí, což byl zatím nejnižší přírůstek od spuštění reformy. Z výše uvedených údajů vyplývá, že k 31. 10. 2013 se do nově spuštěného pilíře zapojilo celkem 83 461 osob.

Graf č. 1: Vývoj počtu účastníků v II. pilíři

Zdroj: APS ČR, vlastní zpracování

2.5.6 Rizika důchodového spoření

Před spuštěním penzijní reformy penzijní společnosti očekávaly, že se do druhého pilíře zapojí 700 000 lidí. Ovšem důchodového spoření se zatím účastní necelých 84 000 občanů České republiky. Druhý pilíř je velmi kritizován kvůli mnoha rizikům, které představuje pro jeho účastníky. Tím prvním je riziko tržní. I když při investování na kapitálových trzích penzijní společnost vychází z dat minulých a odhaduje tak, jakého výnosu by měla v budoucnu dosáhnout, nikdy nemůže dát svým klientům stoprocentní záruku, že očekávaných výsledků dosáhne. Žádná penzijní společnost svým klientům

nezaručí, že nedojde k poklesu kapitálových trhů. Na druhou stranu je nutné poznamenat, že tržní riziko lze do jisté míry ovlivnit a řídit. Penzijní společnost je schopna měnit investiční strategie svých klientů podle aktuální situace odehrávající se na trhu. Určitým ohrožením pro důchodové spoření je proces stárnutí populace. Velkou nevýhodou je zajištění nemožnost ukončení účasti v druhém pilíři dříve než v okamžiku dosažení důchodového věku. Dalo by se říci, že určitou hrozbou pro druhý pilíř je politická situace v naší zemi. Především pravicově orientované strany podporují důchodovou reformu v takové podobě, v jaké byla spuštěna. Naopak levicově orientované strany ostře kritizují penzijní reformu v této formě a trvají na zrušení druhého pilíře. Tyto politické nejasnosti určitě nepřispívají k tomu, aby se občané do důchodového spoření zapojili. Tím spíše, že kabinet premiéra Bohuslava Sobotky ve svém programovém prohlášení jako jeden z bodů uvedl zrušení druhého pilíře a následně vytvoření nové důchodové reformy.

2.6 Doplnkové penzijní spoření (III. pilíř)

Třetí pilíř českého důchodového systému představuje doplněk předcházejících dvou pilířů a je upraven zákonem č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření. „*Doplňkové penzijní spoření je shromažďování a umísťování příspěvků účastníka doplňkového penzijního spoření, příspěvků placených za účastníka jeho zaměstnavatelem a státních příspěvků do účastnických fondů obhospodařovaných penzijní společnostmi a vyplácení dávek z doplňkového penzijního spoření, jehož účelem je zabezpečit doplňkový příjem účastníka ve stáří a invaliditě.*“⁸ Tento zákon vstoupil v platnost 1. ledna 2013 a nahradil tak původní zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Do systému penzijního připojištění se státním příspěvkem měli občané možnost vstoupit do 30. listopadu 2012. Tudíž do tohoto data musela být uzavřena smlouva „*s penzijním fondem, na jejímž základě se fond zavazoval vyplácet účastníkům dávky a účastníci se zavazovali platit fondu příspěvky*“ (Rytířová, 2013). Proto došlo v roce 2012 k velkému zvýšení počtu zájemců o účast v penzijním připojištění. Ti, kteří stihli v tomto termínu smlouvu s penzijní společností uzavřít, mohou čerpat výhody penzijního připojištění za původních podmínek. Stejně jako druhý

⁸ Česká republika. Zákon č. 427/2011 Sb. ze 6. listopadu 2011 o doplňkovém penzijním spoření. *Sbírka zákonů*. 2011, 149.
Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=z&id=23574>

pilíř, i tento pilíř je dobrovolný a založen na fondovém financování. Ale na rozdíl od důchodového spoření může účastník z tohoto systému kdykoliv vystoupit. Na rozdíl od druhého pilíře, doplňkové penzijní spoření nabízí celkem deset penzijních společností a jsou to:

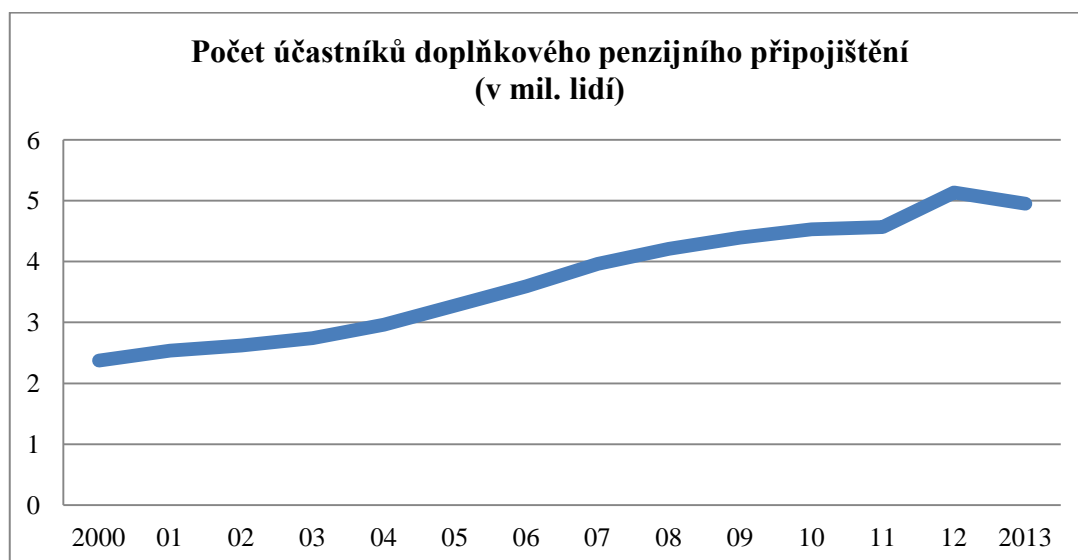
- Allianz penzijní společnost, a.s.
- AXA penzijní společnost a.s.
- Conseq důchodová penzijní společnost, a.s.
- Conseq penzijní společnost, a.s.
- Česká spořitelna – penzijní společnost, a.s.
- ČSOB Penzijní společnost, a.s. člen skupiny ČSOB
- ING Penzijní společnost a.s.
- KB Penzijní společnost, a.s.
- Penzijní společnost České pojišťovny, a.s.
- Raiffeisen penzijní společnost, a.s.⁹

2.6.1 Penzijní připojištění versus doplňkové penzijní spoření

Doplňkové penzijní spoření přineslo řadu změn, proto je tato část textu je především zaměřena na porovnání penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření. Od ledna 2013 rozlišuje třetí pilíř dva druhy fondů. Z fondů nabízející penzijní připojištění se staly fondy transformované a k nim vznikly nové s názvem účastnické. Do těch transformovaných sice už nelze vstoupit ale i přesto garantují svým účastníkům původní podmínky penzijního připojištění. Mezi jednu z nejzásadnějších změn patří zrušení garance nezáporného zhodnocení. V systému penzijního připojištění garantovaly penzijní společnosti svým klientům nezáporný výnos z jejich investice. Na druhou stranu tímto pravidlem byly investiční možnosti penzijních společností velmi omezeny. Ve většině případů investovaly do nepříliš rizikových investičních nástrojů, za což jim náležel nižší výnos. Mnohdy docházelo k tomu, že účastníci obdrželi výnos sotva pokrývající inflaci. Proto systém doplňkového penzijního spoření nabízí svým účastníkům stejně jako v druhém pilíři čtyři investiční strategie. Další změnou je oddělení majetku účastníků od majetku penzijní společnosti. Ve starém systému

⁹ Asociace penzijních společností ČR. *Obhospodařované fondy* [online]. 2009 [cit. 2014-01-10]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/cs/o-nas/obhospodarovane-fondy/obhospodarovane-fondy.html>

penzijního připojištění byly příspěvky účastníků „součástí majetku fondu, čímž byly výrazně ohroženy případným nevhodným hospodařením fondu“ (Rytířová, 2013).

Graf č. 2: Přehled vývoje počtu účastníků III. pilíře

Zdroj: Ministerstvo financí České republiky (MFČR), vlastní zpracování

Na následujícím grafu je zobrazen vývoj počtu účastníků doplňkového penzijního spoření mezi lety 2000 a 2013¹⁰. V roce 2012 došlo k výraznému nárůstu o 569 tisíc účastníků doplňkového penzijního připojištění na hodnotu 5,1 milionu. Tento výrazný skok byl způsoben tím, že do konce roku 2012 byla poslední možnost uzavřít smlouvu podle původních podmínek penzijního připojištění. Řada účastníků vstoupila do starého systému a využila tak možnost sjednání si výsluhové penze, garanci nezáporného zhodnocení a výhodnější podmínky výběru peněz podle původních penzijních plánů.¹¹ Dále došlo k tomu, že se zvýšil průměrný měsíční příspěvek účastníka penzijního spoření. V roce 2002 činil tento měsíční příspěvek v průměru 354 Kč a průměrný měsíční státní příspěvek 89 Kč. V roce 2012 si účastníci III. pilíře přispívali měsíčně na svůj důchod částkou 465 Kč a stát jim přispěl 108 Kč. K obrovskému skoku došlo v roce 2013, kdy účastníci vynakládali své peněžní prostředky ve výši 545 Kč a k tomu získali od státu příspěvek ve výši 115,79 Kč.

¹⁰ Za rok 2013 se vychází z dat k 30.9.2013.

¹¹ Ministerstvo financí České republiky. *Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2012* [online]. 2013 [cit. 2014-12-19]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/monitoring/vyvoj-financniho-trhu/2012/zprava-o-vyvoji-financniho-trhu-rok-2012-12640>

2.6.3 Výše příspěvků a daňové dopady

Hlavním důvodem, proč si lidé spoří na důchod prostřednictvím penzijního připojištění, je možnost získání státního příspěvku. I v systému doplňkového penzijního spoření je tato výhoda zachována. Změna však nastala ve zvýšení minimální měsíční částky, která je nutná k tomu, aby účastník získal měsíční státní příspěvek. *„Ten, kdo přispívá méně než 300 Kč, nemá od roku 2013 nárok na žádný státní příspěvek – do roku 2012 stačilo k poskytnutí státního příspěvku 100 Kč měsíčně“* (Rytířová, 2013). Čím více peněz jedinec vkládá do třetího pilíře, tím vyšší mu náleží státní příspěvek. Od měsíčně vkládané částky 1000 Kč a výše vzniká účastníkovi nárok na měsíční státní příspěvek ve výši 230 Kč. Velkou úpravou prošla rovněž oblast daňových úlev. Rytířová (2013) dále zmiňuje: *„Od základu daně z příjmů fyzických osob si může účastník odečíst celkově až 12 000 Kč ročně“*, pokud si na doplňkové penzijní spoření přispívá částkou ve výši alespoň 2000 Kč měsíčně. Detailní přehled změn jak ve státních příspěvcích, tak v daňových úlevách je uveden v příloze č. 1 na konci této bakalářské práce.

2.6.4 Vyplacené dávky z třetího pilíře

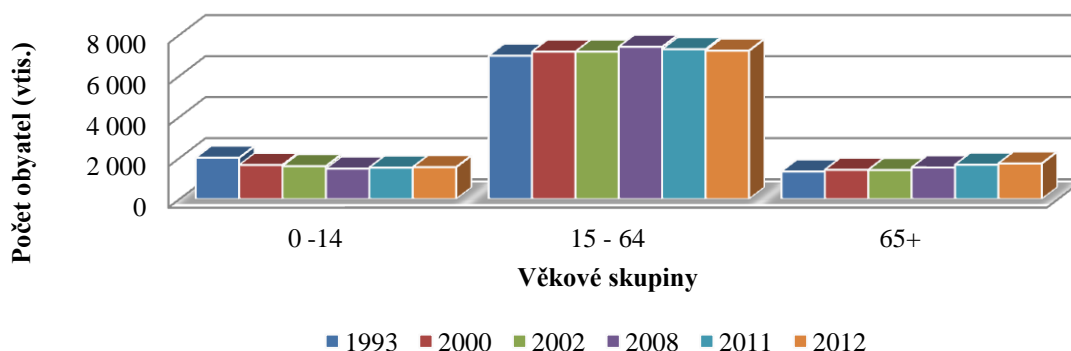
„Penzijní spoření není striktně vázáno na důchod, jak je tomu v rámci druhého pilíře. Penzijní spoření je do 60 let. Další podmínkou je, že smlouva trvá alespoň 5 let“ (Srový, 2012). Z účastnických fondů lze vyplácet prostředky na základě odbytného, jednorázového vyrovnání či doživotní penze. Pokud účastník předčasně ukončí smlouvu s penzijní společností, vzniká mu nárok na odbytné za podmínky, že spoření bude trvat alespoň následujících 24 měsíců. Má to ovšem jednu nevýhodu a to, že účastník získá naspořené prostředky, které budou v zápětí sniženy o státní příspěvky, kterých během spoření dosáhl. Přednost jednorázového vyrovnání je, že si lidé mohou sami vybrat a spravovat je dle svého uvážení. Rovněž u jednorázového vyrovnání je podmínka, že trvání spoření musí být alespoň 60 měsíců. Naopak doživotní penzi zvolí ten, kdo chce pobírat peníze až do konce života. K vyplácení penze na určitou dobu dochází pravidelně ve stanovených splátkách alespoň čtyřikrát za rok po dobu života účastníka.

2.7 Demografický vývoj

Následující podkapitola je rozdělena do třech částí. V té první je popsán vývoj české populace z pohledu věkových kategorií mezi vybranými roky. Druhá část je zaměřena

na prognózu vývoje obyvatel České republiky do roku 2050. V závěrečné části jsou zobrazeny dva stromy života v letech 2008 a 2050.

2.7.1 Demografický vývoj českého obyvatelstva 1993 – 2012

Graf č. 3 : Věkové složení obyvatelstva ve vybraných letech mezi roky 1993 – 2012

Zdroj: Český statistický úřad (ČSÚ), vlastní zpracování

Výše uvedený graf č. 3 zobrazuje vývoj obyvatelstva České republiky ve vybraných letech mezi roky 1993 - 2012 podle věkových skupin. Občané ve věku 15 – 64 let mají ve všech sledovaných rocích největší podíl na věkovém složení, v roce 1993 tento podíl činil 67,6% z celkové populace 10 334 013. Svého maxima dosáhla tato věková kategorie v roce 2008, kdy bylo evidováno 7 391 373 obyvatel ve věku 15 – 64 let (71% z celkového počtu obyvatel 10 467 542). Ačkoliv i následující roky došlo k mírnému nárůstu obyvatelstva České republiky, tak podíl výše zmíněné věkové skupiny na celkovém počtu obyvatel mírně klesal. V roce 2012 měla Česká republika 10 516 125 obyvatel. Klesající trend lze pozorovat i u té nejmladší věkové skupiny. Zatímco v roce 1993 podíl dětí ve věku 0 – 14 let na celkové populaci tvořil necelých 20%, v roce 2012 to už bylo 14,84%. Tento pokles je zapříčiněn nízkou porodností, s kterou se v dnešní době potýká řada evropských států. Pozvolný nárůst lze sledovat pouze u obyvatel nad 65 let. V roce 1993 žilo v našem státě přibližně 1 342 942 lidí starších 65 let. Zatímco v roce 2012 jejich počet vzrostl na 1 767 618. Pokud porovnáme data uvedené v příloze mezi věkovou skupinou dětí do 14 let a skupinou 65+, můžeme si povšimnout, že rok 2006 byl pro obě tyto skupiny zlomový. Od tohoto roku dochází k tomu, že osob starších 65 let je více než počet dětí do 14 let.

2.7.2 Prognóza vývoje české populace do roku 2050

Podle dostupných prognóz obyvatelstvo v produktivním věku 15 – 64 let by už nikdy nemělo přesáhnout své maximum, kterého dosáhlo v roce 2008. V roce 2016 by měl klesnout počet osob této věkové kategorie pod 7 milionů. Během 20. a 30. let by se podíl osob v produktivním věku měl pohybovat mezi 62 – 63 %. Na konci 40. let by měl tento podíl činit necelých 55 % s necelými 5,5 milionu produktivních osob. Bez pochyby nejvýraznějšími změnami projde kategorie osob v poproduktivním věku (tj. osoby ve věku 65 let a více) jelikož jde o jedinou část populace, která v následujících letech poroste. „ *S vyšší intenzitou se začne proces stárnutí projevovat v období 2011 – 2017 v důsledku přechodu silných poválečných ročníků přes uvedenou věkovou hranici*“ (Hamerníková, Maaytová, a kol. 2010). V roce 2018 se očekává, že by tato kategorie měla přesáhnout hranici 2 milionů obyvatel. I nadále by její podíl na celkovém počtu obyvatel měl meziročně růst o 0,5 – 1,5 %. Tento postupný růst by měl vygradovat na začátku 50. let 21. století ze současných 1,77 milionů¹² obyvatel této věkové kategorie na 3,16 milionů v roce 2050. K tomu Bartoňová, Burcin, Fialová, Kalibová, Kocourková, Kučera, Rychtaříková (2010) dodávají: „*ke konci roku 2008 bylo v České republice přibližně 136 tis. osob ve věku 85 a více let. Zhruba v roce 2037 by však jejich počet měl s největší pravděpodobností překročit půlmilionovou hranici.*“ Co se týče poslední věkové skupiny obyvatel, kterou představují děti ve věku 0 – 14 let, můžeme zde v průběhu několika desítek let sledovat menší výkyvy. Zatímco v letech 1995 až 2004 se u nás rodilo výrazně méně než 100 tisíc dětí, v letech 2007 – 2021 se aktuální i očekávaná porodnost pohybuje v rozsahu zhruba 110 – 120 tisíc živě narozených dětí.

Z výše popsaných skutečností Bartoňová, a kol. (2010) docházejí k závěrům:

1. „*Počet obyvatel s největší pravděpodobností vzroste*“ a to i navzdory skutečnosti, že „*plodnost žen již delší dobu a zřejmě po celé období prognózy zůstane poměrně hluboko pod úrovní reprodukce*“.
2. „*Česká populace bude zcela jistě dál progresivně stárnout.*“ Tento proces stárnutí bude způsoben jak nízkou porodností, tak prodlužováním lidského života. Zároveň z budoucích prognóz vyplývá, že se bude neustále zvyšovat

¹² Vycházíme z dat známých za rok 2012.

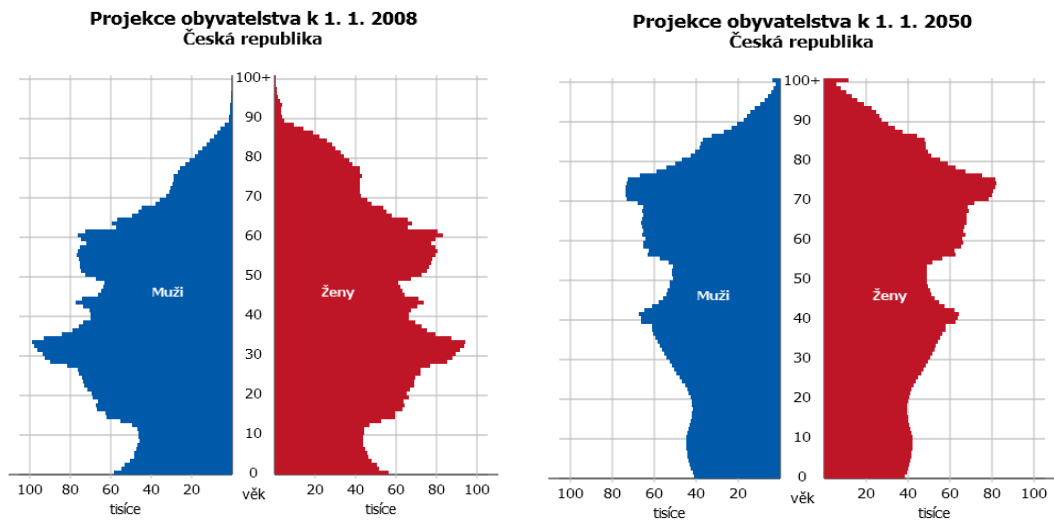
počet osob ve vyšším věku, tzn., že „obyvatelstvo České republiky bude stárnout především shora věkové struktury.“

3. „Věková kategorie seniorů, představována obyvateli ve věku 65 a více let, bude jedinou částí populace, která početně poroste. V období do roku 2035 půjde o vzestup v řádu jednoho milionu osob.“
4. Česká republika se bude muset potýkat v budoucnu stále častěji s problémem stárnutí populace, který lze zmírnit zvýšením úrovně porodnosti. Tu může stát ovlivnit „citlivou rodinnou politikou podporující především rodiny s dvěma a třemi dětmi a hlavně pak dlouhodobou stabilizací finančních a dalších podmínek péče o dítě.“
5. „Určitým způsobem by k tomu mohla přispět i taková reforma důchodového systému, který by ocenila přínos rodin s dětmi k tvorbě zdrojů pro budoucí důchody a vytváření lidského kapitálu potřebného pro další rozvoj společnosti.“

2.7.3 Stromy života

Odlišný vývoj v jednotlivých věkových skupinách české populace lze velmi dobře pozorovat na tzv. stromu života, který je vytvářen ČSÚ. Opět se potvrzuje, co již bylo několikrát zmíněno, že nejmladší populace bude růst pomaleji než ta nejstarší generace.

Zatímco v roce 2008 dosáhla česká populace 10 381 130, v roce 2050 se očekává, že dojde k výraznému poklesu a to až na 9 812 872. Pokud se zaměříme na jednotlivé věkové kategorie, tak k nejvýraznějšímu nárůstu dojde u osob v poproduktivním věku. V roce 2008 žilo v České republice 1 512 834 osob ve věku 65+, ale podle předpokladů ČSÚ by v roce 2050 počet osob v této věkové kategorii měl dosáhnout 3 158 657. Zajímavé je i to, že klesne podíl žen ve věku 65+ a to z 60,4% na 54,5%. Naopak u osob v produktivním věku dojde k postupnému poklesu a to ze 7 391 373 na 5 389 512 obyvatel. Stejně tak dojde k mírnému poklesu u dětí do 15 let. V roce 2008 počet těchto dětí dosáhl 1 476 923, avšak v roce 2050 by jejich počet měl poklesnout o necelých 210 000.

Graf č. 3: Porovnání stromů života v roce 2008 a v roce 2050

Zdroj: ČSÚ

3 Metodika

Pro praktickou část této bakalářské práce byla použita metoda dotazníkového šetření. Dotazník byl vytvořen v programu Microsoft Office Word 2007 a skládal se z 11 otázek.

„Dotazník v jeho základní podobě není nic jiného než standardizované interview předložené v písemné podobě“ (Ferjenčík, 2000).

Mezi výhody a nevýhody dotazníku podle Ferjenčíka (2000) patří zejména:

- ✓ *„úspora času a finančních prostředků*
- ✓ *data lze obvykle lépe kvantifikovat*

nevýhody dotazníku jsou:

- ✓ *formulace otázky nemusí být dostatečně srozumitelná všem*
- ✓ *menší pružnost*
- ✓ *příprava dotazníku si vyžaduje větší pečlivost než příprava interview“*

Nejdůležitější požadavky na konstrukci dotazníku:

- ✓ Otázky v dotazníku musí být všem respondentům jasné a srozumitelné a měly by být formulovány, co nejstručněji.
- ✓ Formulace položek v dotazníku musí být naprosto jednoznačná a nesmí připouštět chápání více způsobů.
- ✓ Položky dotazníku by měly zjišťovat jen nezbytné údaje, které nelze získat jiným způsobem. Dotazník by neměl být příliš rozsáhlý.
- ✓ Položky v dotazníku nesmí být sugestivní, tj. takové, že již svou formulací napovídají, jak mají být zodpovězeny.
- ✓ Pro úspěch každého dotazníkového šetření je nezbytným předpokladem ochota respondentů spolupracovat.
- ✓ Dotazník musí vždy obsahovat jasné pokyny k vyplňování.

Otázky v dotazníku lze členit podle různých kritérií. Mezi nejčastější kritéria patří *„cíl, pro který je položka určena, forma požadované odpovědi a obsah, který položka zjišťuje“* (Chráska, 2007). Pro účely této práce postačí dělení podle formy požadované odpovědi.

Podle toho, jakým způsobem má respondent na danou otázku odpovědět, lze otázky klasifikovat do dvou základních skupin: na otevřené, na které respondent odpovídá svými vlastními slovy a uzavřené otázky, kde respondent vybírá odpověď ze seznamu nabízených možností.

1. Otevřené otázky jsou charakteristické tím, že „respondent odpovídá podle svého vlastního uvážení“ (Zbořil, 2003).
2. Uzavřené otázky se vyznačují tím, že „se u nich respondentům předkládá vždy určitý počet předem předpřipravených odpovědí. Hlavní výhodou těchto položek je to, že se podstatně zjednodušuje vyhodnocování odpovědí. Často také respondenti ochotněji vyplňují dotazník s již připravenými odpověďmi. Podle počtu předkládaných odpovědí lze uzavřené otázky rozdělit na dichotomické a polytomické“ (Chráška, 2007).
 - a) Dichotomické - „umožňují pouze jednu ze dvou možných odpovědí (např. ano – ne, mám – nemám). Odpovědi na dichotomické otázky neposkytují mnoho informací, avšak umožňují klasifikovat respondenty“ (Zbořil, 2003). Výhodou tohoto druhu otázek je snadné, rychlé zpracování a následné analyzování odpovědí.
 - b) Polytomické – u tohoto typu otázek se respondentům předkládá více odpovědí než dvě.

Dále je nutné zmínit, že existuje ještě jeden velmi používaný typ otázek, což jsou polozavřené otázky, kde má respondent možnost vybrat mezi nabízenými odpověďmi jinou odpověď. „Tuto nabídku volí respondent v případě, že mu nevyhovuje žádná z nabízených možností“ (Zbořil, 2003).

Při zpracování výsledků z dotazníků byl použit program Microsoft Office Excel 2007.

4 Praktická část

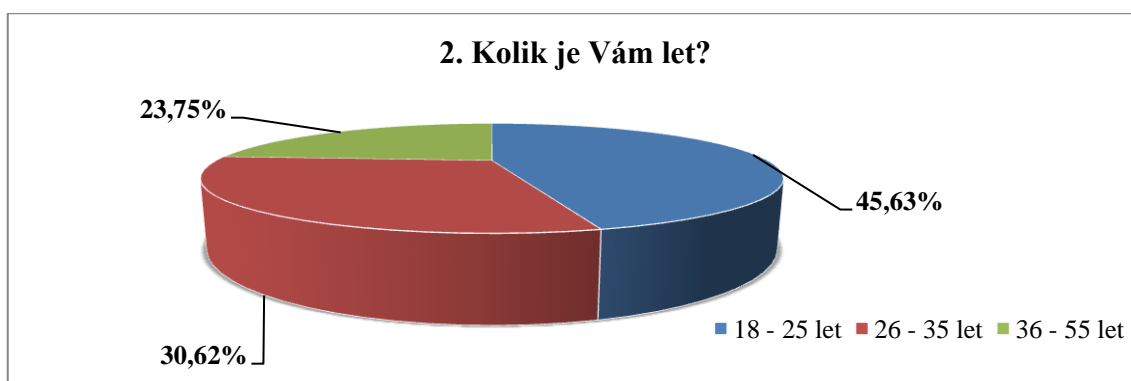
4.1 Dotazníkové šetření

Praktická část této bakalářské práce je rozdělena do dvou částí. První část této práce byla zpracována pomocí dotazníkového šetření. Tato metoda byla použita z toho důvodu, aby byly získány informace od většího počtu respondentů. Výzkum probíhal od 4. 3. 2014 do 24. 3. 2014 a byl prováděn anonymně u občanů České republiky starších 18-ti let a mladších 55-ti let. Dotazník obsahoval celkem 11 otázek. Některé z nich byly uzavřené, to znamená, že respondent neměl možnost jiné volby odpovědi než té, která mu byla nabídnuta. Zbývající část dotazníku byla tvořena polouzavřenými otázkami, kde měl respondent možnost napsat své vlastní vyjádření k dané otázce. V takovém případě svou odpověď zaznamenal do kolonky „jiným způsobem“ či „jiný důvod“. Dotazník byl šířen dvěma způsoby. Jednak byl rozesílán do e-mailových schránek, a zároveň byl vyvěšen na webových stránkách www.surveymonkey.com. Na tyto stránky může každý, kdo provádí dotazníkové šetření, vyvěsit svůj dotazník. Dotazník je přiložen v příloze č. 2.

Dotazník je rozdělen do několika částí. První tři otázky rozřazují respondenty podle pohlaví, věku a dosaženého vzdělání. Následující dvě otázky jsou zaměřeny na to, zda se respondenti spoléhají na důchod garantovaný státem a pokud ne, tak jakým způsobem se hodlají zajistit na stáří. Další dvě otázky se týkají druhého pilíře penzijní reformy. Jejich smyslem je zjistit, zda se respondenti účastní důchodového spoření a pokud ne, tak z jakého důvodu vstup do tohoto pilíře odložili. Zbývající čtyři otázky se týkají penzijního připojištění. Cílem takto vybraných otázek je zjistit, zda se dotazovaní účastní třetího pilíře penzijní reformy, popřípadě jakou měsíční částkou si do tohoto pilíře přispívají a zdali jsou jim známy informace o tom, že k 1. 1. 2014 došlo ke změně minimální výše měsíčního státního příspěvku a o jakou přesnou částku se jedná.

Z celkového počtu 160 respondentů se dotazníkového šetření zúčastnilo 110 žen, což činilo 68, 75% osob ženského pohlaví. Zbývajících 31,25 % bylo zastoupeno 50 osobami mužského pohlaví.

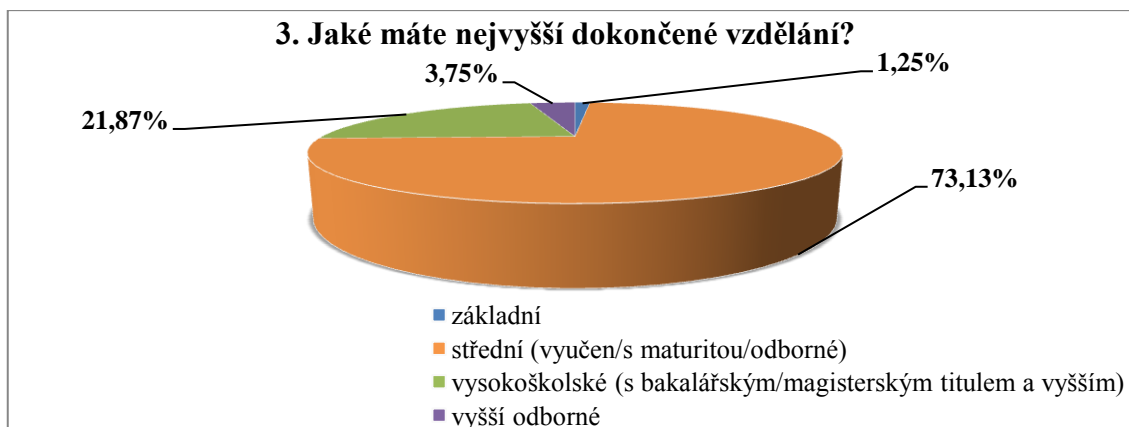
Dotazník byl určen osobám ve věku 18 – 55 let. Toto věkové omezení bylo záměrně vybráno proto, že právě osob v tomto věkovém rozmezí se týká penzijní reforma a všechny ostatní změny, které se v systému důchodového zabezpečení provádějí. Aby mohla být provedena analýza, jak která věková kategorie odpovídá, byli respondenti rozděleni do tří věkových skupin. Do první věkové skupiny byly zařazeny osoby ve věku 18 – 25 let, do druhé osoby ve věku 26 – 35 let a do třetí závěrečné skupiny osoby ve věku 36 -55 let. Dotazník vyplnilo celkem 73 osob ve věku 18 - 25 let, což činí skoro polovinu ze všech dotázaných a to přesně 45,63 %. Druhá skupina je zastoupena 49 respondenty, tedy 30,62% osob ve věkovém rozmezí 36 – 55 let. Lze si povšimnout, že do poslední skupiny bylo zařazeno 38 osob ve věku 36 – 55 let, čímž byla tato věková kategorie zastoupena ze všech kategorií nejméně a to pouhými 23,75%. Viz graf č. 4.

Graf č. 4: Rozdělení respondentů podle věku

Zdroj: vlastní šetření

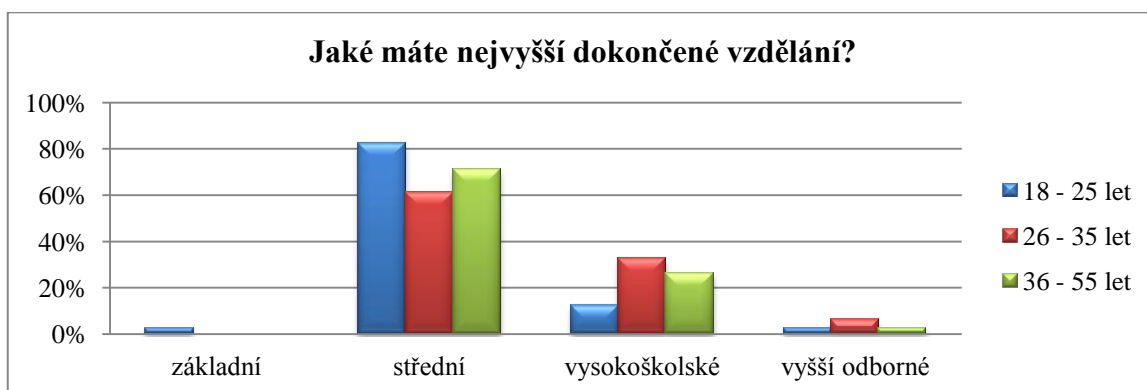
Na otázku „*Jaké máte nejvyšší dokončené vzdělání*“ odpovědělo přesně 117 osob, že má ukončené střední vzdělání (vyučen/s maturitou/odborné), což činí 73,13% ze všech dotazovaných. Dalších 35 respondentů uvedlo, že jejich nejvyšší dokončené vzdělání je vysokoškolské (s bakalářským/s magisterským titulem a s vyšším). Z toho vyplývá, že takto odpovědělo 21,87% respondentů. Vyšší odborné vzdělání má ukončeno 6 osob, což činí 3,75%. Dotazníkového šetření se účastnily pouze 2 osoby se základním vzděláním, což představuje 1,25% ze všech 160 respondentů. Všechny odpovědi jsou znázorněny v grafu č. 5.

Graf č. 5: Rozdělení respondentů podle vzdělání

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 6 rozčleňuje odpovědi získané v předchozí otázce respondenty podle jednotlivých věkových rozmezí. Základního vzdělání dosáhly 2 osoby v první věkové kategorii 18 – 25 let, což činí pouhých 2,74% z této věkové kategorie. V tom samém věkovém rozmezí 82,19% osob má ukončené středoškolské vzdělání, dalších 12,33% je zastoupeno kategorií vysokoškoláků a 2,74% má dosažené vyšší odborné vzdělání.

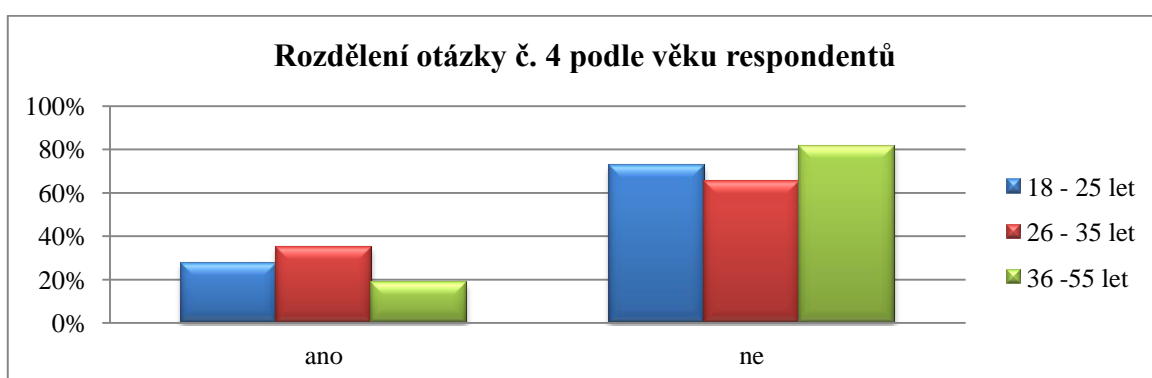
Graf č. 6: Rozdělení otázky č. 3 podle věku respondentů

Zdroj: vlastní šetření

Na otázku „*Spoléháte pouze na důchod z prvního pilíře, který Vám garantuje stát*“, odpovědělo 27,5% ze všech dotazovaných kladně. Tento procentní podíl představuje v souhrnu 44 osob. Zbývajících 116 respondentů se na důchod z prvního pilíře nespolehá, což činí 72,5% ze všech 160 dotazovaných.

Graf č. 7 zobrazuje výsledky předchozí otázky, ale odlišuje se tím, že odpovědi jsou znázorněny v závislosti na rozdělení respondentů do určitých věkových kategorií. Pouze

20 respondentů ve věku 18 - 25 let odpovědělo, že se na důchod z pilíře spravovaný státem spoléhá. To znamená, že pouhých 27,4% dotazovaných v této věkové kategorii doufá, že od státu obdrží takovou výši důchodu, která uspokojí veškeré jejich potřeby, a tudíž si nepotřebují spořit v dalších pilířích, který jim stát nabízí. Zbývající část, která se na tento důchod nespolečá, je zastoupena 53 osobami, což činí 72,6%. Ze všech 49 osob ve věku 26 – 35 let se na tento druh důchodu spoléhá 65,31%, což znamená, že takto odpovědělo 17 osob z této věkové kategorie. Zbylých 34,69% je zastoupeno 32 respondenty. Naopak v posledním věkovém rozmezí 36 – 55 let se na starobní důchod nespolečá 81,58 % dotazovaných a zbylých 18,42 % se na důchod spoléhá.

Graf č. 7: Rozdělení otázky č. 4 podle věku respondentů

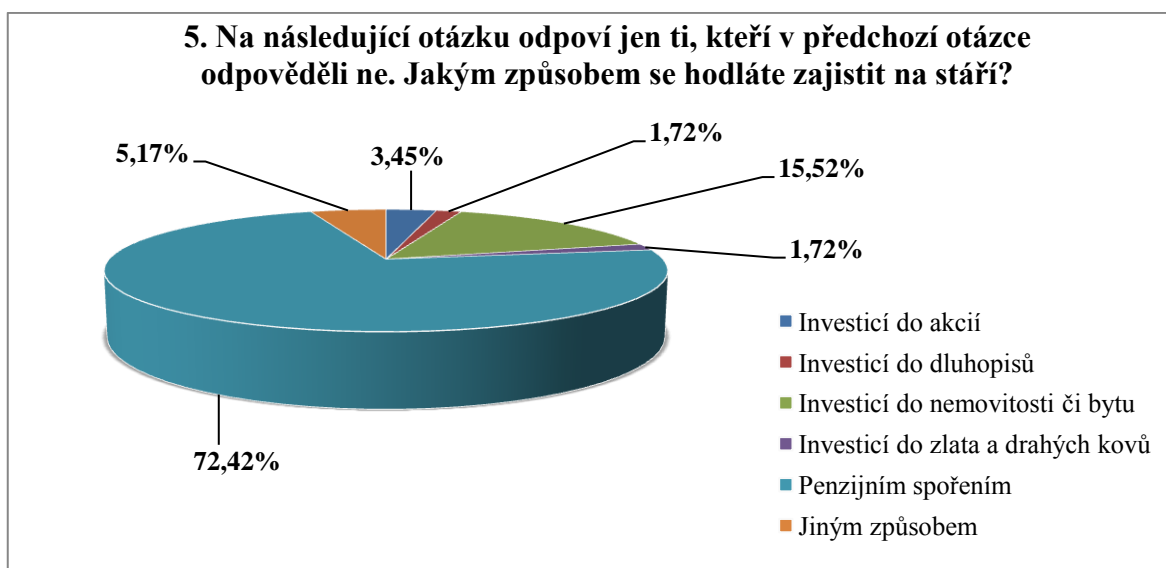
Zdroj: vlastní šetření

Pátá otázka navazuje na předchozí otázku č. 4 „*Na následující otázku odpoví jen ti, kteří v předchozí otázce odpověděli ne. Jakým způsobem se hodláte zajistit na stáří?*“ Jak z názvu otázky vyplývá, jejím cílem je zjistit, jakými prostředky se respondenti chtějí zajistit v důchodovém věku. Pakliže se na důchod z prvního pilíře nespolečají, o jakých dalších způsobech zajištění si finančních prostředků na stáří uvažují. Ze 116 respondentů se naprostá většina, přesněji 72,42%, hodlá zajistit pomocí penzijního spoření. Druhou nejčastější odpovědí respondentů byla investice do nemovitostí či bytu. Zajímavé je, že jen 6 respondentů se na důchod plánuje zajistit jiným způsobem než z jim nabízených možností. Mezi takto vybrané způsoby zajištění se na stáří se vyskytly odpovědi typu:

- investice do vlastního podnikání
- životní pojištění
- kombinace všech možností nabízených v dotazníku

- spoření a investování do nemovitosti
- spoření, penzijní připojištění a investování do nemovitosti
- spoření a penzijní připojištění

Investicím do dluhopisů se plánují zajistit 2 osoby, což činí 1,72%. Stejný počet respondentů dává před všemi výše uvedenými možnostmi přednost investici do zlata a drahých kovů. Zbylé 3,45% dotazovaných vidí budoucnost zajištění se v investici do akcií. Viz graf č. 8.

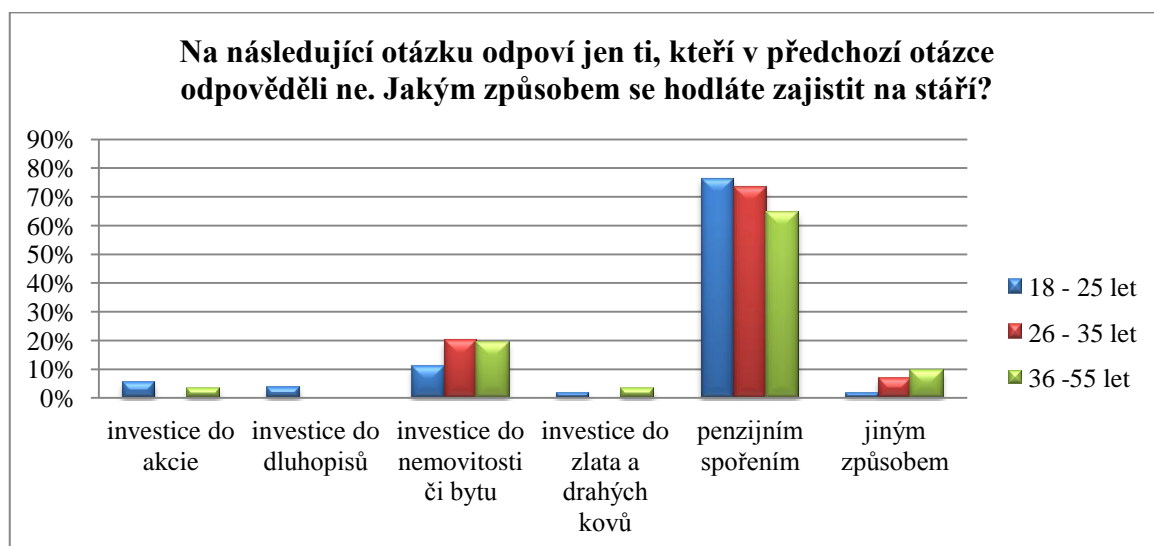
Graf č. 8: Způsoby zajištění se ve stáří

Zdroj: vlastní šetření

Ve věkové kategorii 18 – 25 let se 40 respondentů hodlá zajistit pomocí penzijního spoření, což představuje 75, 47% z celkových 53 dotazovaných. Druhou nejčastější odpovědí byla investice do nemovitosti či bytu, což činí 11,32% osob ve věku 18 – 25 let. Zajímavé je, že 3 osoby vidí zhodnocení svých prostředků v investici do akcií. Investicím do dluhopisů se hodlají v budoucnu zajistit už jen 2 osoby, což činí 3,77%. Pouze jedna osoba ve věkovém rozmezí 18 – 25 let zamýšlí investovat do zlata a drahých kovů. Jeden respondent uvedl, že má v úmyslu zajistit se na stáří pomocí investice do vlastního podnikání.

Celkem tři čtvrtiny dotazovaných ve věku 26 – 35 let, což je 75 %, pomýšlí na zajištění v důchodu pomocí penzijního spoření. U této kategorie se nikdo z respondentů nehodlá zajistit na stáří pomocí investicím do akcií, investicím do zlata a drahých kovů a investicím

do dluhopisů. Dále 6 osob hodlá své finanční prostředky investovat do nemovitosti či bytu. Zbýlé 2 osoby mají v úmyslu se zajistit jiným způsobem, a to buď kombinací spoření a investováním do nemovitostí, nebo spoření a zároveň penzijním připojištěním. Nejvíce respondentů ve věku 36 – 55 let se hodlá zajistit penzijním spořením, což znamená, že takto odpovědělo 64,52% ze všech 31 dotazovaných. Stejný počet osob jako u předchozí věkové kategorie se chce zajistit investicí do nemovitosti či bytu. Tuto možnost zvolilo 19,35% dotazovaných. Jiný způsob zajištění zvolily 3 osoby a to kombinací všech nabízených možností, životním pojištěním, kombinací spoření, penzijním připojištěním a investicí do nemovitosti. Investice do akcie je zastoupena pouze 1 osobou, což činí 3,23%. Investici do zlata a drahých kovů zvolila taktéž jedna osoba. Možnost investovat do dluhopisů si nevybral nikdo z dotazovaných z této věkové kategorie. Všechny odpovědi jsou znázorněny v níže uvedeném grafu č. 9.

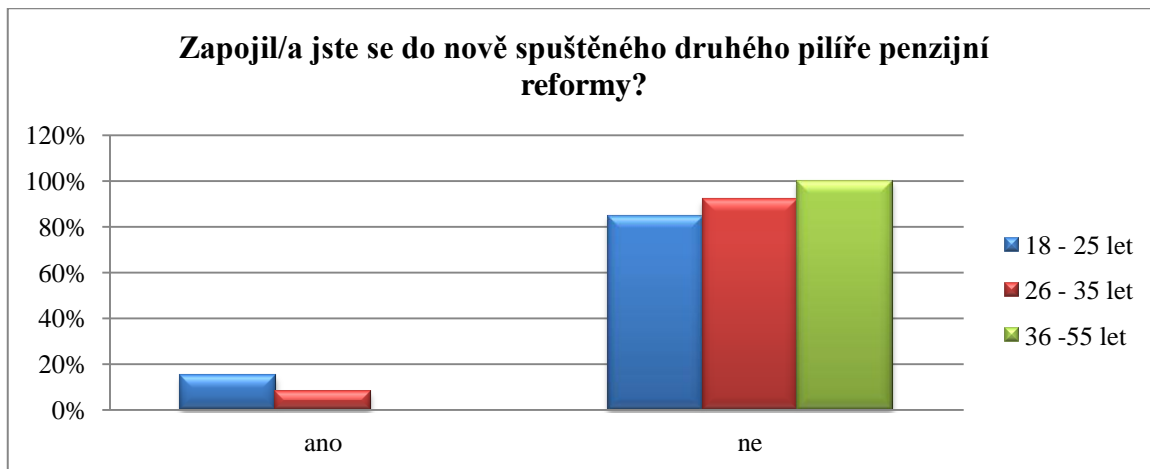
Graf č. 9: Rozdělení otázky č. 5 podle věku respondentů

Zdroj: vlastní šetření

Na následující otázku: „Zapojil/a jste se do nově spuštěného druhého pilíře penzijní reformy?“ odpovědělo pouze 15 respondentů, že ano. Naprostá většina dotazovaných, což činí 90,63%, do druhého pilíře penzijní reformy nevstoupilo.

Jak znázorňuje graf č. 10, ve věkové kategorii 18 – 25 let vstoupilo do druhého pilíře 11 osob, což představuje 15,07% z celkových 73 dotazovaných. To znamená, že 45 respondentů do druhého pilíře nevstoupilo. Pouze 4 osoby ve věku 26 – 35 let se účastní důchodového spoření, což činí 8,16%. Zbývající část 45 respondentů se do tohoto pilíře

nezapojila. Pozoruhodné je, že z věkové kategorie 36 – 55 let žádný ze 38 respondentů do druhého pilíře nevstoupil.

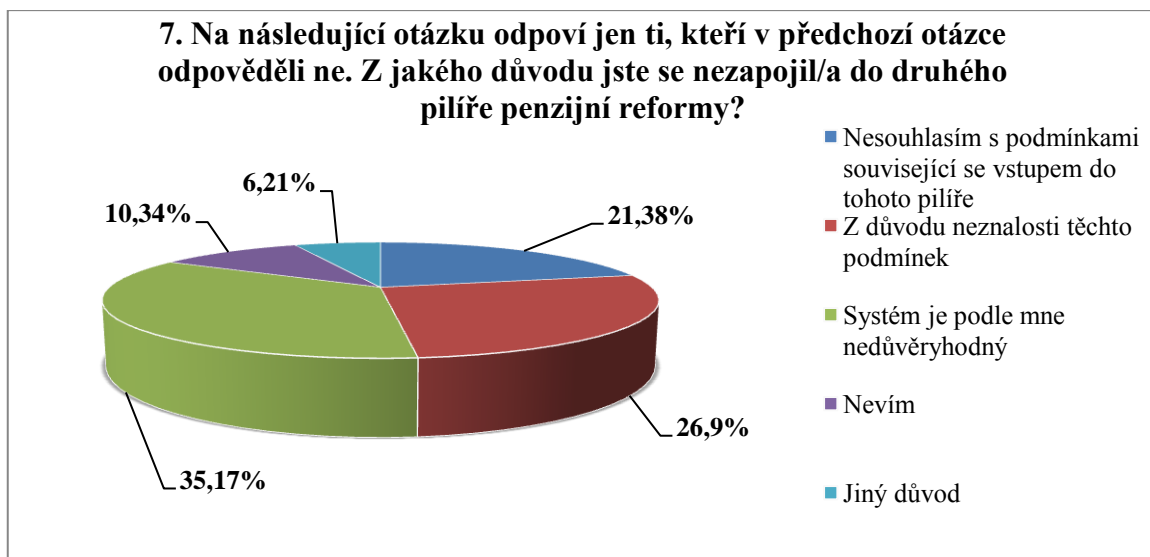

Graf č. 10: Rozdělení otázky č. 6 podle věku respondentů

Zdroj: vlastní šetření

Níže uvedený graf č. 11 má vypovídací schopnost o tom, z jakého důvodu se respondenti nezapojili do nově otevřeného druhého pilíře penzijní reformy, a sice důchodového spoření. Přes 35% dotazovaných do druhého pilíře nevstoupilo, jelikož je podle nich tento systém nedůvěryhodný. Tuto možnost odpovědi zvolilo 51 respondentů. Také vysoké procento přesněji 26,9% dotazovaných uvedlo, že se tohoto pilíře neúčastní z důvodu neznalosti podmínek podmiňující vstup do druhého pilíře. Hned za touto odpovědí nejčastěji respondenti uváděli důvod, že nesouhlasí s podmínkami související se vstupem do tohoto pilíře. Takto odpovědělo necelých 22%, což představuje 31 respondentů. Zajímavé je, že 15 ze 145 osob, vůbec neví, proč se do druhého pilíře nezapojilo.

Odpověď jiný důvod je zastoupena 9 osobami, což je 6,21%. Celkem čtyřikrát se v dotazníku vyskytla odpověď, že druhý pilíř se respondentům nevyplatí vzhledem k jejich věku. Dvakrát byla zapsána odpověď typu, že tento pilíř pro respondenty není vhodný z hlediska výše jejich příjmů. Jedním z dalších důvodů byl i ten, že systém byl velmi kritizován širokou veřejností a z tohoto důvodu není pro respondenta důvěryhodný. Jedna z dotazovaných žen plánuje vstup do druhého pilíře až po mateřské dovolené nastoupí do práce. A poslední z těchto 9 jinak odpovídajících respondentů nesouhlasí s dlouhodobou fixací uspořené peněz, protože nikdo neví, jak se trh bude do budoucna vyvíjet a jaká bude výnosnost fondů za 20 let.

Graf č. 11: Kritéria pro nezapojení se do druhého pilíře penzijní reformy

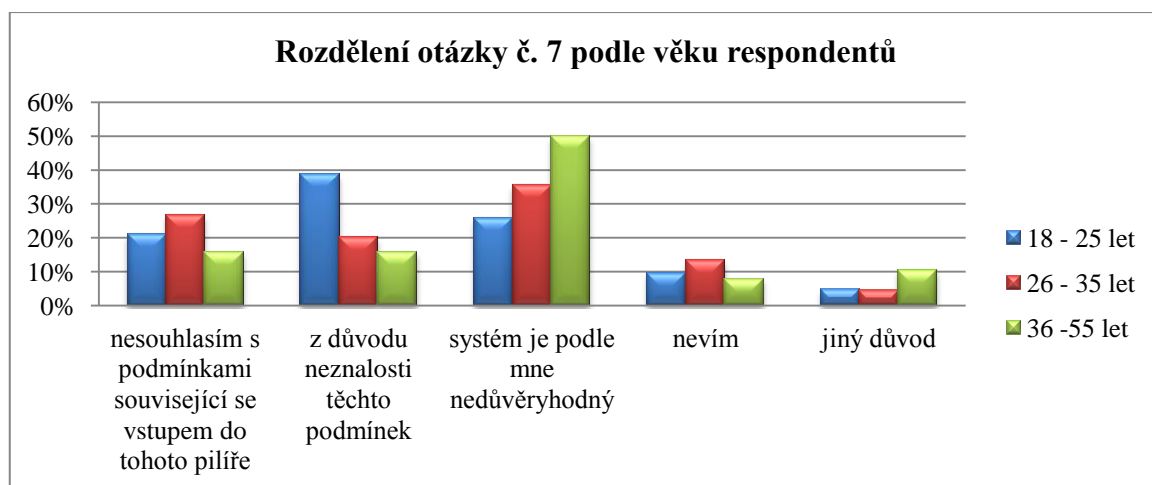
Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 12 zobrazuje, jak odpovídali respondenti vzhledem k jejich věku. Celkem 24 osob ve věku 18 – 25 let uvedlo, že neznají podmínky související se vstupem do druhého pilíře. Ze všech 62 dotazovaných tato odpověď činí 38,71%. Dále 25,81% respondentů odpovědělo, že podle jejich názoru je systém nedůvěryhodný. Skoro 21% osob z této věkové kategorie nesouhlasí s podmínkami souvisejícími se vstupem do druhého pilíře. Až 10% dotazovaných neví, proč se tohoto pilíře neúčastní, což představuje 6 osob ve věku 18 – 25 let. Dále dvě osoby uvedly, že účast v tomto pilíři pro ně není výhodná vzhledem k jejich věku. Poslední dotazovaný svou účast v druhém pilíři odložil, jelikož se mu tento druh spoření nevyplatí z hlediska jeho současného příjmu.

Podle šetření 16 osob ve věkové kategorii 26 – 35 let systému nedůvěřuje, což činí 35,56% z 45 respondentů. Dalších 12 respondentů nesouhlasí s podmínkami souvisejícími se vstupem a 9 respondentům tyto podmínky nejsou známy. Necelých 14% dotazovaných zvolilo možnost odpovědi neví. Dále jedna žena uvedla, že se do druhého pilíře hodlá zapojit až po mateřské dovolené. Poslední účastnice šetření nesouhlasí s dlouhodobou fixací peněz v druhém pilíři.

Jak vyplývá z výsledků šetření, tak přesná polovina respondentů ve věku 36 – 55 let systému nedůvěřuje. U této kategorie je nutné podotknout, že shodný počet osob jak nesouhlasí s podmínkami související se vstupem do druhého pilíře, tak nezná podmínky

vstupu. To znamená, že první možnost odpovědi zvolilo 15,79% respondentů a stejné procento lidí vybralo i možnost druhou. Odpověď typu nevím je zastoupena 3 osobami, což činí 7,89% z celkových 38 respondentů. Zbývající 4 dotazovaní zvolili možnost odpovědi jiný důvod, což činí 10,53%. Mezi těmito odpověďmi se dvakrát objevil názor, že druhý pilíř je pro respondenty nevýhodný vzhledem k jejich věku. Dále jedna žena uvedla, že se do druhého pilíře nevstoupila, protože tento pilíř byl velmi kritizován širokou veřejností a proto je pro ni nedůvěryhodný. Poslední dotazovaný se důchodového spoření neúčastní, jelikož systém pro něj není výhodný z hlediska jeho příjmů.

Graf č. 12: Rozdělení otázky č. 7 podle věku respondentů

Zdroj: vlastní šetření

Na další otázku: „*Máte zřízené penzijní připojištění se státním příspěvkem?*“ 119 dotazovaných odpovědělo, že ano. Zbylých 41 osob se třetího pilíře penzijní reformy neúčastní. Z výše uvedených údajů vyplývá, že 74,38% osob má zřízené penzijní připojištění a naopak 26,62% respondentů penzijní připojištění nemá.

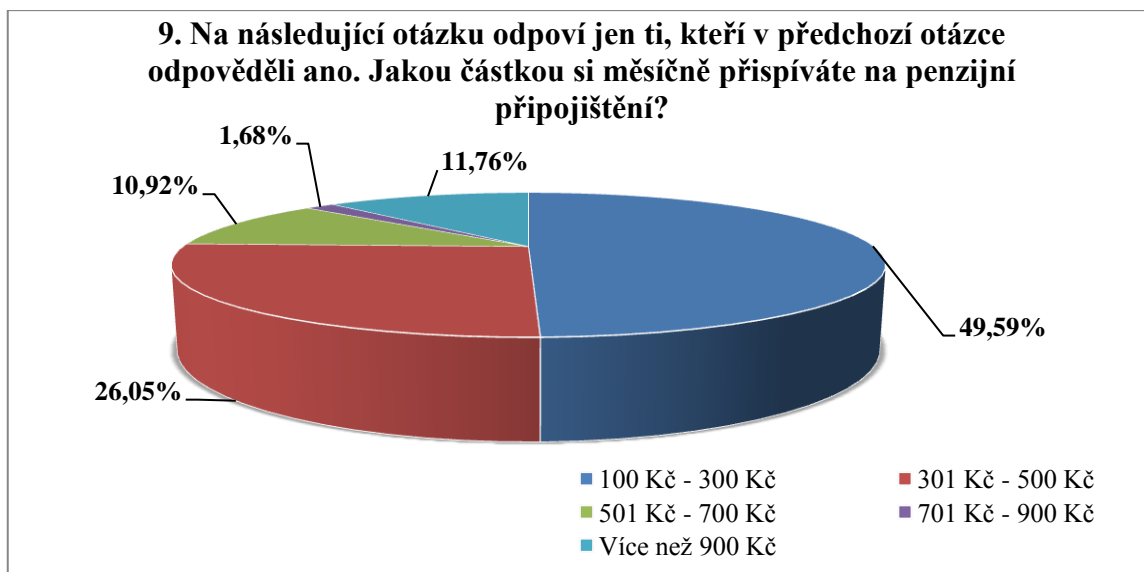
Následující graf č. 13 zobrazuje odpovědi respondentů v závislosti na jejich věku. Přes 64% respondentů ve věku 18 – 25 let má skutečně zřízené penzijní připojištění, zbývající část 35,62% do tohoto systému připojištění neúčastní. Penzijní připojištění má taktéž téměř 80% osob ve věku 26 – 35 let a 20,41% ,což představuje 10 osob v tomto věkovém rozmezí, penzijní připojištění nemá. Ze všech 38 dotazovaných ve věku 36 – 55 let se 33 osob zapojilo do penzijního připojištění. Tento podíl tvoří 86,74% a zbylých 13,16% se tohoto systému zabezpečení se do důchodu neúčastní.

Graf č. 13: Rozdělení otázky č. 8 podle věku respondentů

Zdroj: vlastní šetření

Na otázku č. 9 odpovídali jen respondenti, kteří mají zřízené penzijní připojištění se státním příspěvkem. Cílem této otázky bylo zjistit, jakou částkou si každý měsíc účastníci do třetího pilíře přispívají. Všechny odpovědi jsou zaznamenány v grafu č. 14. Skoro polovina ze 119 respondentů si do systému penzijního připojištění přispívá částkou v rozmezí 100 Kč – 300 Kč. Druhou nejčastější odpovědí, která je zastoupena 26,05%, byl měsíční příspěvek ve výši 301 Kč – 500 Kč. Skoro 12% dotazovaných si měsíčně do třetího pilíře důchodového systému dává více než 900 Kč, což činí 14 respondentů. Příspěvek ve výši 501 Kč – 700 Kč zvolilo necelých 11% dotazovaných. Tato odpověď je zastoupena celkem 13 respondenty. Pouze 2 respondenti si přispívají každý měsíc částkou 701 Kč – 900 Kč, což představuje 1,68% ze všech 119 osob ve věku 18 – 55 let.

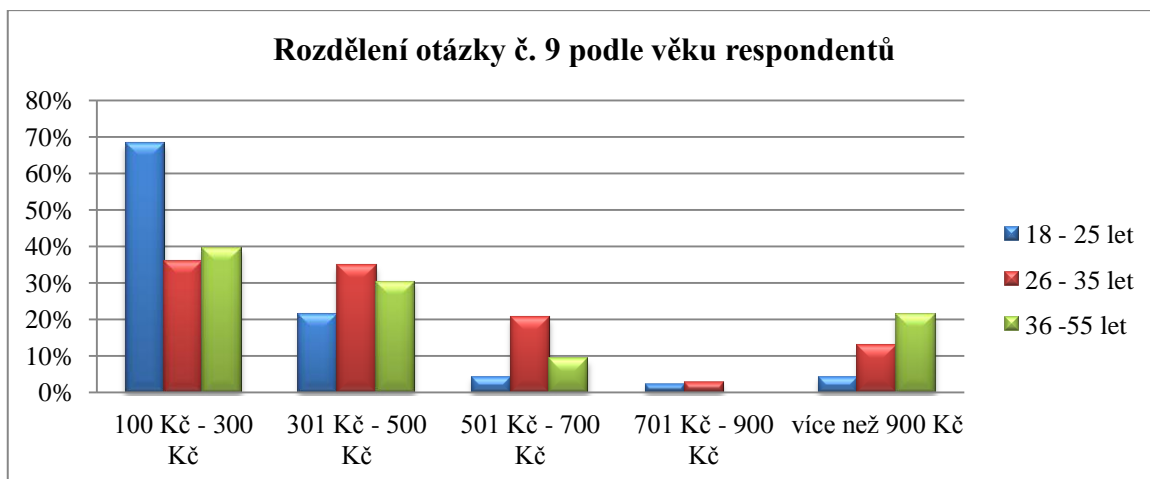
Graf č. 14: Výše měsíčního příspěvku účastníků penzijního připojištění

Zdroj: vlastní šetření

Respondenti ve věku 18 – 25 let si nejvíce přispívají částkou 100 Kč – 300 Kč. Celkem se jedná o 32 dotazovaných, což činí 68,09%. Možnost odpovědi příspěvek ve výši 301 Kč – 500 Kč, je zastoupena 10 osobami, což činí 21,28%. Stejný počet dotazovaných v tomto věkovém rozmezí si přispívá, jak výši příspěvku 501 Kč – 700 Kč, tak částkou větší než 900 Kč. Pouze jedna osoba v tomto věkovém rozmezí si měsíčně přispívá částkou 701 Kč – 900 Kč.

Z dotazovaných ve věku 26 – 35 let si necelých 36% přispívá částkou 100 Kč – 300 Kč. Dále 11 respondentů, což činí 28,21%, zvolilo odpověď 301 Kč – 500 Kč. Výše příspěvku 501 Kč – 700 Kč je zastoupena 20,51% z celkového počtu 39 respondentů. Stejně tak jako u předchozí věkové kategorie, tak i v tomto věkovém rozmezí si jen jedna osoba měsíčně přispívá částkou 701 Kč – 900 Kč. Zbylá část 5 osob zvolilo poslední nabízenou možnost více než 900 Kč, což činí 12,82%.

Z věkové kategorie 36 – 55 let nejvíce osob vybralo příspěvek ve výši 100 Kč – 300 Kč. Tuto odpověď zvolilo 13 dotazovaných, což představuje téměř 40%. Každý měsíc přes 30% respondentů přispívá do třetího pilíře částkou v rozmezí 301 Kč – 500 Kč. Je zajímavé, že příspěvek ve výši více než 900 Kč je zastoupen 7 osobami, což činí 21,21% z celkového počtu 33 respondentů. Pouze 9,09% osob ve věku 36 – 55 let si na stáří přispívá částkou 501 Kč – 700 Kč. Možnost odpovědi 701 Kč – 900 Kč nezvolil nikdo. Viz graf č. 15.

Graf č. 15: Rozdělení otázky č. 9 podle věku respondentů

Zdroj: vlastní šetření

Následující graf se zabývá otázkou: „Víte, že se od 1. ledna 2014 změnila výše měsíčního státního příspěvku“? Z provedeného šetření vyplývá, že 51,88% dotazovaným tato změna není známa. Zbývající část respondentů, kteří o této změně vědí, je zastoupena 48,12%.

Podle věkové kategorie 18 – 25 let o této novince v penzijním připojištění ví jen 38,36%, což představuje 28 respondentů. Zbývá část 45 respondentů, kteří je zastoupeni podílem 61,64%, o této změně neví.

Naopak ze skupiny osob ve věku 26 – 35 let téměř 60% dotazovaných o změně ví, zbývajících 40,82% respondentů na výše položenou otázku odpovědělo ne.

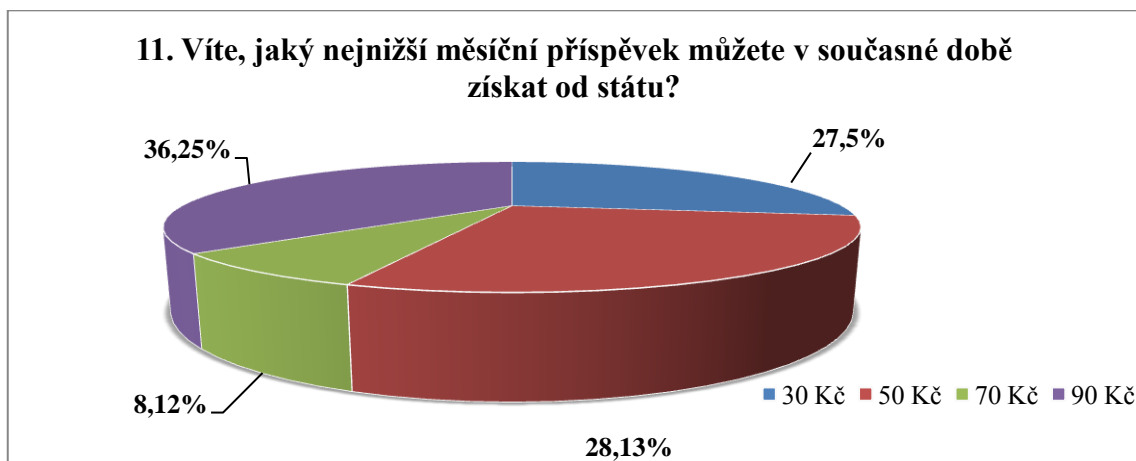
Celkem vyrovnané odpovědi se nacházejí u osob ve věku 36 – 55 let. Odpověď ano zvolilo 20 respondentů, což je 52,63 % ze všech 38 odpovídajících ve věku 36 – 55 let. Druhou možnost odpovědi vybralo 18 dotazovaných, tj. 47,37%. Odpovědi jsou zaznamenány v grafu č. 16.

Graf č. 16: Rozdělení otázky č. 10 podle věku respondentů

Zdroj: vlastní šetření

Cílem poslední otázky č. 11 je zjistit, zda respondenti vědí, jaký nejnižší měsíční příspěvek mohou v penzijním připojištění získat od státu. Z provedeného výzkumu vyplývá, že pouhých 36,25%, což představuje 58 respondentů, skutečně ví, že má nárok na získání příspěvku ve výši 90 Kč. Odpověď, že výše příspěvku je 50 Kč, je zastoupena 28,13%. Za tuto možnost odpovědi se zařazuje příspěvek ve výši 30 Kč, jelikož takto odpovědělo 44 respondentů. Zbylých 13 osob se domnívá, že skutečná výše příspěvku je 70 Kč, což představuje podíl 8,12% ze všech 160 dotazovaných. Viz graf č. 17.

Graf č. 17: Nejnižší měsíční výše státního příspěvku

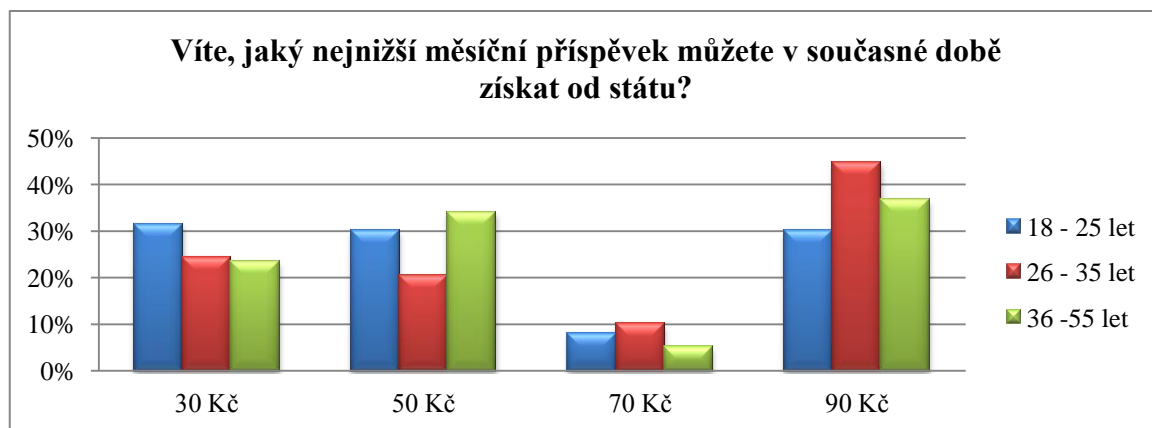
Zdroj: vlastní šetření

Z níže uvedeného grafu č. 18 lze soudit, že 31,51% ze všech 73 osob ve věku 18 – 25 let se domnívá, že výše nejnižšího možného státního příspěvku je 30 Kč. Přitom

nejzajímavější je, že na tuto otázku zvolil možnost odpovědi stejný počet osob jak 50 Kč, tak 90 Kč. Tudíž 30,14% vybralo možnost, že nejnižší měsíční příspěvek je 50 Kč a to samé procento respondentů vybralo možnost 90 Kč. Pouze 6 osob v tomto věkovém rozmezí odpovědělo, že tato výše příspěvku činí 30 Kč.

Skoro polovina dotazovaných přesněji tedy 44,9% ve věku 26 – 35 let skutečně ví, že mají od státu nárok na 90 Kč. V této kategorii jsou celkem vyrovnané výsledky u možností odpovědi 30 Kč a 50 Kč. První možnost odpovědi zvolilo 12 osob, druhou 10 osob. Zbývajících 5 respondentů si myslí, že výše příspěvku činí 70 Kč. Tato odpověď představuje v této věkové kategorii podíl 10,20%.

Celkem 14 dotazovaných ze všech 38 osob ve věku 36 – 55 let odpovědělo, že výše příspěvku činí 90 Kč. Tento podíl 36,84% je následován odpovědí 50 Kč, což činí 34,21%. Možnost odpovědi 30 Kč je zastoupena podílem 23,69% ze všech 38 respondentů a zbývajících 2 respondenti zvolili možnost 70 Kč.

Graf č. 18: Rozdělení otázky č. 11 podle věku respondentů

Zdroj: vlastní šetření

4.2 Porovnání výhodnosti vstupu do druhého pilíře u žen a u mužů

Druhá část je zaměřena na porovnání výhodnosti vstupu do druhého pilíře v závislosti na výši příjmů a věku jak u mužů, tak i u žen. Při zpracování těchto výsledků se vychází ze studie think tanku IDEA pod akademickým pracovištěm CERGE-EI zveřejněnou v časopise Ekonom. Podle studie se nový pilíř penzijní reformy vyplatí přibližně polovině českých mužů a třetině žen.

Z analýzy dále vyplývá, že *„reforma je výhodnější, čím více člověk vydělává a čím je mladší“* (Němec, 2012). Druhá část tohoto tvrzení byla částečně potvrzena i dotazníkovým šetřením uvedeným v předchozí kapitole. Jelikož z 15 respondentů, kteří uvedli, že vstoupili do druhého pilíře penzijní reformy, bylo 11 respondentů ve věku 18 – 25 let. Bohužel výše příjmů respondentů už nebyla dalším předmětem tohoto šetření, takže nelze toto tvrzení ani potvrdit, ale ani vyloučit. Studie byla zpracována v tabulkách jak pro muže, tak pro ženy, které jsou uvedeny v příloze č. 3 této bakalářské práce.

„Číslo v tabulce vyjadřují, kolik člověk vydělá, nebo prodělá na vstupu do II. pilíře a porovnává tento výnos s jeho předchozí roční mzdou“ (Němec, 2012). Například žena ve věku 30 let s roční mzdou 300 000 korun dosáhne kladného výnosu 15%. To znamená, že pokud začne ve svých 30 letech spořit ve druhém pilíři, dostane na důchodu více o 15%, než kdyby zůstala jen v prvním pilíři důchodového systému.

Studie think tanku IDEA upozornila ještě na jednu velmi zajímavou informaci. *„Vzhledem k velmi malému podílu mzdy, který budou mít lidé možnost vyvést ze státního systému, a zároveň relativně nízkému očekávanému podílu lidí vstupujících do druhého pilíře reforma nebude mít s největší pravděpodobností dostatečný efekt na snížení výdajů na důchody ze strany státu. Jinak řečeno – pro nízkopříjmové skupiny sice bude výhodnější nevyvádět část mzdy do druhého pilíře, zároveň ale nemohou spoléhat jen na státní důchod“* (Němec, 2012).

5 Vyhodnocení výsledků

V následující kapitole jsou shrnuty nejdůležitější výsledky, které byly získány během dotazníkového šetření. Tohoto šetření se celkem zúčastnilo 160 osob ve věku 18 – 55 let. Mezi respondenty byla nejvíce zastoupena věková kategorie 18 – 25 let, přesněji se jedná o 73 osob. Co se týká vzdělání, 117 dotazovaných uvedlo, že má dokončené středoškolské vzdělání a z tohoto počtu je osob právě ve věku 18 – 25 let.

Podle získaných výsledků se na důchod z prvního pilíře spoléhá 44 osob, zbývající část zastoupena 116 dotazovanými se na důchod garantovaný státem nespolečá. Ve všech věkových kategoriích se převážná většina dotazovaných na důchod z průběžného systému nespolečá. Ve věku 18 – 25 let takto odpovědělo 53 z celkového počtu 73 respondentů, ve věku 26 – 35 let to bylo 32 ze 49 dotazovaných a ve věku 36 – 55 let tuto možnost odpovědi označilo 31 z 38 respondentů.

Dalším předmětem tohoto šetření bylo zjistit, jakým jiným způsobem se respondenti hodlají zajistit na stáří. Ze 116 respondentů 84 uvedlo, že se plánují v budoucnu zajistit pomocí penzijního spoření. Dále 18 dotazovaných hodlá investovat do nemovitosti či bytu, 4 osoby chtějí investovat do akcií, 2 osoby do dluhopisů a 2 respondenti do zlata a drahých kovů. Pouze 6 respondentů uvedlo jiný způsob zajištění jako například investici do vlastního podnikání. V nejmladší věkové kategorii 18 – 25 let se pomocí penzijního spoření hodlá zajistit 42 respondentů, v kategorii 26 – 35 let se jedná o 22 osob a v poslední kategorii 36 – 55 let o 20 respondentů.

Cílem následujících dvou otázek bylo zjistit, zdali respondenti vstoupili do druhého pilíře penzijní reformy. Pokud ne, tak z jakého důvodu vstup do tohoto pilíře odložili. Ze všech 160 účastníků dotazníkového šetření se důchodového spoření účastní pouze 15 respondentů. Mezi zbývajících 145 dotazovanými nejvíce převažoval názor, že nově spuštěný systém důchodového spoření je nedůvěryhodný. Přesněji takto odpovědělo 51 osob. Jak vyplývá ze získaných výsledků, tak 39 osobám nejsou známy podmínky související se vstupem do druhého pilíře. Naopak 31 respondentů zná tyto podmínky, ale nesouhlasí s nimi. Dále 15 dotazovaných uvedlo, že neví, proč do druhého pilíře nevstoupilo. Zbýlých 9 osob se důchodového spoření neúčastní z jiného důvodu. Například systém není pro respondenty výhodný z hlediska výše jejich příjmů nebo z hlediska jejich věku. U věkové kategorie 18 – 25 let uvedlo nejvíce osob, přesněji 24, že druhého pilíře se neúčastní z důvodu neznalosti podmínek podmiňujících vstup do

tohoto pilíře. Naopak u osob ve věku 26 – 35 let lidé nejčastěji zvolili možnost, že nově spuštěný pilíř je nedůvěryhodný. Dohromady takto odpovědělo 16 osob. Z 38 osob ve věku 36 – 55 let přesná polovina respondentů odpověděla, že novému systému nedůvěřuje.

Následně bylo během dotazníkového šetření zjištěno, že 119 respondentů má zřízené penzijní připojištění se státním příspěvkem a 41 dotazovaných ho nemá. Z hlediska věkových kategorií se do tohoto systému zapojilo dohromady 47 osob ve věku 18 – 25 let z celkových 73 dotazovaných, 39 ze 49 respondentů ve věku 26 – 35 let a 33 ze 38 dotazovaných ve věku 36 – 55 let. Co se týká výše měsíčního příspěvku účastníků penzijního připojištění, tak 59 respondentů si měsíčně do tohoto systému přispívá částkou 100 Kč – 300 Kč. Až 31 dotazovaných uvedlo, že výše jejich příspěvku činí 301 Kč – 500 Kč. Možnost odpovědi více než 900 Kč zvolilo dohromady 14 respondentů. Příspěvek v rozmezí 501 Kč – 700 Kč byl zastoupen 13 dotazovanými. Pouze 2 respondenti uvedli, že si měsíčně přispívají částkou 701 Kč – 900 Kč. Ve všech věkových kategoriích byla nejčastěji zastoupena odpověď s výší příspěvku 100 Kč – 300 Kč.

Ze všech 160 účastníků dotazníkového šetření 83 osob neví, že od 1. ledna 2013 došlo ke změně měsíční výše státního příspěvku v penzijním připojištění. Poslední otázka v dotazníku byla zaměřena na to, zdali respondenti vědí, jakou nejnižší výši příspěvku mohou měsíčně od státu získat. Pouze 58 osob skutečně zná výši měsíčního příspěvku, která v současné době je 90 Kč. Dále 45 dotazovaných se domnívá, že tato výše měsíčně činí 50 Kč. Možnost odpovědi 30 Kč zvolilo 44 respondentů a zbylých 13 osob uvedlo, že měsíční příspěvek činí 70 Kč. U věkové kategorie 18 – 25 let 22 respondentů vědělo, že výše měsíčního příspěvku činí 90 Kč. Dohromady 22 dotazovaných ve věku 26 – 35 let je taktéž známa tato skutečnost. U nejstarší věkové kategorie správně odpovědělo 14 respondentů.

6 Závěr

Závěrem této práce bych chtěla uvést a okomentovat nejdůležitější výsledky, ke kterým jsem v této bakalářské práci došla. Stát vyplácí každým rokem na důchody čím dál více peněz. Jak je vidět z následujících údajů, v roce 2012 výdaje na sociální dávky dosáhly částky 464 mld. Kč, z nichž necelých 373 mld. Kč bylo vyplaceno na starobních důchodech. Tento značný nárůst byl způsoben jednak valorizací důchodů v lednu 2012 a především neustupujícím nárůstem počtu osob důchodového věku. Bezpochyby je nutné změnit český důchodový systém.

Z toho vyplývá, že závažným problémem našeho důchodového systému je neustále se zvyšující saldo důchodového pojištění. Na tento vývoj salda má velký vliv nepříznivý demografický vývoj obyvatelstva České republiky, jelikož se neustále zrychluje tempo procesu stárnutí české populace. Tím jak roste počet obyvatel v poproduktivním věku, a zároveň klesá počet obyvatel v produktivním věku, do systému důchodového pojištění neplyne dostatečný objem peněz. A jelikož jak jsem uvedla v kapitole o demografickém vývoji, že se tato situace bude neustále zhoršovat, jako jediné řešení této situace vidím v podpoře mladých rodin. Protože pokud náš stát podpoří mladé lidi v zakládání a rozšiřování rodin, zvýší se porodnost a tím dojde k růstu obyvatel v produktivním věku.

Obecně existuje předpoklad, že částka, která je lidem v důchodu vyplacena, je dostatečně velká na to, aby jim stačila na zajištění jejich základních potřeb. Bohužel tomu tak skutečně není. I když jsou důchody každoročně valorizovány, v souhrnu jde o částku pro důchodce zpravidla mizivou. Proto už dnešní mladí lidé hledají různé způsoby, jak zhodnotit své finanční prostředky, aby si na stáří zajistili dostatečně velký příjem. To potvrzuje i dotazníkové šetření, jelikož na důchod z prvního pilíře se spoléhá jen 44 ze 160 dotazovaných. Zbývající část dotazovaných hledá jiné způsoby zajištění si stabilního a dostatečně velkého příjmu na stáří. Mezi lidmi je nejvíce vyhledávaným produktem penzijní spoření. Ze 116 respondentů se pomocí spoření hodlá zajistit až 84 osob ve věku 18 – 55 let.

Dále se zaměřím na analýzu důchodového spoření, které je u nás v platnosti od ledna loňského roku. Jak z dotazníkového šetření vyplývá, tak z celkového počtu 160 respondentů ve věku 18 – 55 let, do druhého pilíře vstoupilo pouze 15 dotazovaných. Přitom je zajímavé, že z tohoto počtu účastníků je 11 lidí ve věku 18 – 25 let. Mezi respondenty, kteří se do druhého pilíře nezapojili, nejvíce převažoval názor, že je

system nedůvěryhodný. Myslím si, že je to především způsobeno tím, že už před spuštěním tohoto pilíře se často mluvilo o tom, že dříve či později bude tento pilíř zrušen. Navíc nebylo by to poprvé, kdy došlo k zestátnění úspor či ke zkrachování fondů. Jako příklad nám poslouží důchodová reforma v Maďarsku, která byla spuštěna v roce 1998. V roce 2010 tamní vláda Viktora Orbána schválila zákon, podle nějž si lidé mohli z peněz naspořených v druhém pilíři ponechat pouze úroky. K tomuto radikálnímu kroku maďarská vláda přistoupila proto, že naspořenými penězi účastníků chtěla pokrýt schodky státního rozpočtu. Maďarsko ale není jedinou zemí, kde pokusy o důchodovou reformu zkrachovaly. K postupným změnám v důchodových reformách došlo i v Polsku a na Slovensku.

Pokud budeme vycházet ze studie CERGE-EI, druhý pilíř se vyplatí polovině mužům a jedné třetině žen. Navíc tito lidé musí dosáhnout určitého příjmu, aby si v důchodovém spoření zajistili kladný výnos z jejich investovaných prostředků. Když uvážím, že průměrná měsíční mzda v roce 2013 byla 25 128 Kč, což ročně dělá 301 536 Kč, potom všem ženám, které ve věku 21 až 39 dosáhnou tohoto ročního příjmu, se důchodové spoření vyplatí. Druhý pilíř se vyplatí i mužům, kteří jednak dosáhnou tohoto ročního příjmu a zároveň jejich věk se bude pohybovat v rozmezí 21 až 52 let. Otázkou ovšem zůstává, kolik lidí v dnešní době tuto mzdu vůbec získá.

Během šetření bylo dále zjištěno, že ze všech 160 respondentů pouze 77 osob ví, že od 1. ledna 2013 došlo v penzijním připojištění ke změně výše měsíčního státního příspěvku. Z tohoto výsledku soudím, že příčina této neznalosti respondentů je způsobena především nedostatečnou mediální kampaní penzijních společností.

Přínosem této práce je především ukázat, jak spokojeni jsou občané České republiky se stávajícím důchodovým systémem a do jaké míry je oslovila nově spuštěná penzijní reforma.

Doufám, že informace prezentované v této bakalářské práci budou přínosem pro každého, kdo do této práce nahlédne.

7 Summary

The name of this bachelor's thesis is Pension reform in the Czech Republic. This bachelor's thesis is divided into two parts. The first part is concentrated on the basic information about Czech pension system, which currently consists of three pillars. The first pillar is represented by the mandatory basic pension insurance and it is based on PAYG system. Pensions, which get participants in this pillar, are guaranteed by state. The second pillar is voluntary and it is managed by pension funds. Each person before reaching the age of 35 has a choice if he enters into the second pillar or not. The third pillar is characterized as a voluntary complementary pension insurance with state contribution. Participants have a possibility to receive state contributions only if they save at least 300 Czech crowns and more monthly.

The second part is focused on the survey conducted by questionnaire, which 160 respondents participated. The questionnaire was aimed to find knowledge of respondents about Czech pension system and reform, which came into force last year.

Keywords

Pension, pension funds, pension insurance, pension reform, pension system, pillars

JEL

G230 Other Private Financial Institutions

8 Zdroje

8.1 Literární zdroje

Bartoňová, D., a kol. (2010). *Demografická situace České republiky: proměny a kontexty 1993 -2008* (1. vyd.). Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Hamerníková, B., & Maatyová, A. (2010). *Veřejné finance* (2. vyd.). Praha: Wolters Kluwer Česká republika.

Chráška, M. (2007). *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu* (1. vyd.). Praha: Grada Publishing , a.s.

Klazar, S. (2011). *Redistribuční dopady zdanění a důchodového systému a jejich reform* (1. vyd.). Praha: Wolters Kluwer Česká republika.

Krebs, V. (2010). *Sociální politika* (5. vyd.). Praha: Wolters Kluwer Česká republika.

Peková, J. (2008). *Veřejné finance: úvod do problematiky* (4. vyd.). Praha: ASPI Publishing.

Příb, J. (2012). *Kdy do důchodu a za kolik* (13. vyd.). Praha: Grada Publishing, a.s.

Rytkářová, L. (2013). *Důchodový systém v České republice* (1. vyd.). Olomouc: Nakladatelství ANAG s. r. o.

Syrový, P. (2012). *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě* (1. vyd.). Praha: Grada Publishing, a.s.

Zbořil, K. (2003). *Marketingový výzkum: metodologie a aplikace* (2. vyd.). Praha: Oeconomica.

8.2 Internetové zdroje

Asociace penzijních společností ČR. *Obhospodařované fondy* [online]. 2009 [cit. 2014-01-10]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/cs/o-nas/obhospodarovane-fondy/obhospodarovane-fondy.html>

Česká republika. Zákon č. 155/1995 Sb. ze dne 30. června 1995 o důchodovém pojištění. *Sbírka zákonů*. 1995, 41. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=2852>

Česká republika. Zákon č. 427/2011 Sb. ze 6. listopadu 2011 o doplňkovém penzijním spoření. *Sbírka zákonů*. 2011, 149. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=z&id=23574>

Česká národní banka. *Penzijní společnosti a fondy, zprostředkovatelé penzijních produktů* [online]. © Česká národní banka, 2003 - 2014 [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/legislativni_zakladna/penzijni_spolecnosti_a_fondy/

Česká správa sociálního zabezpečení. *2 857 856 důchodců evidovala ČSSZ k 31. 12. 2013* [online]. 28.2.2014 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2014/2857856- Duchodcu-evidovala-cssz-k-31-12-2013.htm>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Od ledna 2014 se valorizují všechny druhy důchodů a příplatky k důchodům* [online]. 18.12.2013 [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2013/od-ledna-2014-se-valorizuji-vsechny-druhy- Duchodu-a-priplatky-k- Duchodum.htm>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Změny v důchodovém pojištění od 30. 9. 2011* [online]. 2011 [cit. 2013-12-27]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/zmeny-v- Duchodovem-pojisteni-od-30-9-2011.htm>

Český statistický úřad. *Česká republika od roku 1989 v číslech* [online]. 2013, 11.12.2013 [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989

Český statistický úřad. *Projekce obyvatelstva ČR do roku 2101* [online]. 2013 [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: http://www.czso.cz/animgraf/projekce_1950_2101/index.htm

Český statistický úřad. *Průměrné mzdy – 4. čtvrtletí 2013* [online]. 2014 [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cpmz031114.docx>

Český statistický úřad. *Senioři v ČR v letech 2009* [online]. 2009 [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/1417-09>

Český statistický úřad. *Věková skladba obyvatelstva ČR, 1945-2012* [online]. 2012, [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/animgraf/cz/>

Ministerstvo financí České republiky. *Aktuálně působící penzijní společnosti v ČR - rok 2014* [online]. 10. 1. 2014 [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/kontrola/penzijni-pripojisteni-doplnkovosporeni/penzijni-spolecnosti/2014/penzijni-spolecnosti-rok-2014-16401>

Ministerstvo financí České republiky. *Hospodaření systému důchodového pojištění* [online]. 2013 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/hospodareni-systemu- Duchodoveho-pojisten>

Ministerstvo financí České republiky. *Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění v transformovaných fondech k 31.03.2013* [online]. 2013 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/monitoring/vyvoj-penzijnihopripojisteni/2013/zakladni-ukazatele-vyvoje-penzijnihopri-12753>

Ministerstvo financí České republiky. *Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění v transformovaných fondech k 30. 09. 2013* [online]. 2013 [cit. 2014-01-18]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/monitoring/vyvoj-penzijnihopripojisteni/2013/zakladni-ukazatele-vyvoje-penzijnihopri-15259>

Ministerstvo financí České republiky. *Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2012* [online]. 2013 [cit. 2014-01-24]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/monitoring/vyvoj-financniho-trhu/2012/zprava-o-vyvoji-financniho-trhu-rok-2012-12640>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Důchodová reforma* [online] 2011 [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Důchodová reforma* [online] 2011 [cit. 2014-02-27]. Dostupné z:

http://duchodovareforma.mpsv.cz/files/clanky/67/Duchodova_Reforma_Letak_01.pdf

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Hlavní změny v důchodovém pojištění schválené v roce 2011* [online]. 2012, 26.4.2012 [cit. 2014-01-12]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11111>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Obecná informace k zákonu o důchodovém pojištění* [online] 2011 [cit. 2014-01-12]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/617>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Příprava podkladů pro rozhodování o pokračování důchodové reformy v letech 2004 až 2005 (činnost tzv. Bezděkovy komise)* [online] 2007 [cit. 2014-01-07]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2228>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Starobní důchody* [online] 2011 [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/618>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Závěrečná zpráva* [online] 2007 [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/2235/zaverecna_zprava.pdf

Novinky.cz. Domáci. *Penze porostou rychleji, slibuje vláda.* [online]. 2014 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/327265-penze-porostou-rychleji-slibuje-vlada.html>

Penzijní společnost České pojišťovny. *Předdůchody*[online]. © 2012 Penzijní společnost České pojišťovny [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: <http://www.pfcp.cz/doplňkove-penzijni-sporeni/predduchody.html>

8.3 Ostatní zdroje

Němec, Jan. Bitva o budoucí důchodce začíná. *Ekonom*. 2012, č. 46, 63 – 67.

Němec, Jan. Důchodová reforma: fondy lákají opozdilce. *Ekonom*. 2013, č. 25, 51 – 54.

Němec, Jan. Komu se vyplatí reforma. *Ekonom*. 2012, č. 42, 39 – 42.

Němec, Jan. Konec penzistů ve střední Evropě. *Ekonom*. 2013, č. 39, 55 – 59.

Němec, Jan. Návod pro druhý pilíř. *Ekonom*. 2013, č. 15, 48 – 49.

Němec, Jan. Penzijní připojištění se vyplatí všem. *Ekonom.* 2012, č. 42, 46.

Němec, Jan. Reforma se vyplatí mladým s nadprůměrnou mzdou. *Ekonom.* 2012, č. 42, 42 – 43.

Němec, Jan. Rizika penzijní reformy: krach fondů i zestátnění. *Ekonom.* 2012, č. 42, 44 - 45.

Němec, Jan. Třetí pilíř je zatím nasycen. *Ekonom.* 2013, č. 25, 55 – 56.

Seznam použitých zkratk

ASP ČR Asociace penzijních fondů České republiky

ČNB Česká národní banka

ČSÚ Český statistický úřad

DB dávkově definovaný systém (defined benefit)

DC příspěvkově definovaný systém (defined contribution)

EU Evropská unie

FF fondové financování

HDP hrubý domácí produkt

MFČR Ministerstvo financí České republiky

NDC systém fiktivních účtů (notional defined contribution)

OECD Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)

OZV osobní vyměřovací základ

PAYG průběžné financování (pay as you go)

Seznam grafů

Graf č. 1: Vývoj počtu účastníků v II. pilíři

Graf č. 2: Přehled vývoje počtu účastníků III. pilíře

Graf č. 3: Věkové složení obyvatelstva ve vybraných letech mezi roky 1993 – 2012

Graf č. 4: Rozdělení respondentů podle věku

Graf č. 5: Rozdělení respondentů podle vzdělání

Graf č. 6: Rozdělení otázky č. 3 podle věku respondentů

Graf č. 7: Rozdělení otázky č. 4 podle věku respondentů

Graf č. 8: Způsoby zajištění se ve stáří

Graf č. 9: Rozdělení otázky č. 5 podle věku respondentů

Graf č. 10: Rozdělení otázky č. 6 podle věku respondentů

Graf č. 11: Kritéria pro nezapojení se do druhého pilíře penzijní reformy

Graf č. 12: Rozdělení otázky č. 7 podle věku respondentů

Graf č. 13: Rozdělení otázky č. 8 podle věku respondentů

Graf č. 14: Výše měsíčního příspěvku účastníků penzijního připojištění

Graf č. 15: Rozdělení otázky č. 9 podle věku respondentů

Graf č. 16: Rozdělení otázky č. 10 podle věku respondentů

Graf č. 17: Nejnižší měsíční výše státního příspěvku

Graf č. 18: Rozdělení otázky č. 11 podle věku respondentů

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Přehled potřebné doby pojištění

Seznam příloh

Příloha č. 1: Přehled měsíčních státních příspěvků v závislosti na měsíčních příspěvcích klientů

Příloha č. 2: Dotazník

Příloha č. 3: Porovnání výhodnosti vstupu do druhého pilíře u žen a u mužů

Příloha 1: Přehled měsíčních státních příspěvků v závislosti na měsíčních příspěvcích klientů

Měsíční příspěvek klienta (v Kč)	Měsíční státní příspěvek 2000 - 2012 (v Kč)	Měsíční státní příspěvek od 1. 1. 2013 (v Kč)
100	50	-
200	90	-
300	120	90
400	140	110
500	150	130
600	150	150
700	150	170
800	150	190
900	150	210
1000	150	230

Měsíční příspěvek klienta (v Kč)	Roční daňové úlevy do 31. 12. 2012 (v Kč)	Roční daňové úlevy od 1. 1. 2013 (v Kč)
100 - 500	-	-
600	1200	-
1000	6000	-
1500	12000	6000
2000	12000	12000

Příloha č. 2: Dotazník

Přehled o penzijní reformě v České republice

1. Jste žena nebo muž?
 - Žena
 - Muž
2. Kolik je Vám let?
 - 18 – 25 let
 - 26 – 35 let
 - 36 – 55 let
3. Jaké máte nejvyšší dokončené vzdělání?
 - Základní
 - Střední (s vyučením/s maturitou/odborné)
 - Vyšší odborné
 - Vysokoškolské (s bakalářským titulem/s magisterským titulem a s vyšším)
4. Spoléháte pouze na důchod z prvního pilíře, který Vám garantuje stát?
 - Ano, spoléhám
 - Ne, nespoléhám
5. Na následující otázku odpoví jen ti, kteří v předchozí otázce odpověděli ne. Jakým způsobem se hodláte zajistit na stáří?
 - Investicí do akcií
 - Investicí do dluhopisů
 - Investicí do nemovitosti či bytu
 - Investicí do zlata a drahých kovů
 - Penzijním spořením
 - Jiným způsobem, prosím uveďte jakým
6. Zapojil/a jste se do nově spuštěného druhého pilíře penzijní reformy?
 - Ano
 - Ne

7. Na následující otázku odpoví jen ti, kteří v předchozí otázce odpověděli ne. Z jakého důvodu jste se nezapojil/a do druhého pilíře penzijní reformy?

- Nesouhlasím s podmínkami související se vstupem do tohoto pilíře
- Z důvodu neznalosti těchto podmínek
- Systém je podle mne nedůvěryhodný
- Nevím
- Jiný důvod, prosím uveďte:

8. Máte zřízené penzijní připojištění se státním příspěvkem?

- Ano
- Ne

9. Na následující otázku odpoví jen ti, kteří v předchozí otázce odpověděli ano. Jakou částkou si měsíčně přispíváte na penzijní připojištění?

- 100 Kč – 300 Kč
- 301 Kč – 500 Kč
- 501 Kč – 700 Kč
- 701 Kč – 900 Kč
- Více než 900 Kč

10. Víte, že se od 1. ledna 2013 změnila výše měsíčního státního příspěvku?

- Ano
- Ne

11. Víte, jaký nejnižší měsíční příspěvek můžete v současné době získat od státu?

- 30 Kč
- 50 Kč
- 70 Kč
- 90 Kč

Příloha č. 3: Porovnání výhodnosti vstupu do druhého pilíře u žen a u mužů

Porovnání výhodnosti vstupu do druhého pilíře – ženy

věk	rozmezí roční mzdy									
	60 000 -132 999	133 000 -159 999	160 000 -184 999	185 000 -212 999	213 000 -231 999	236 000 -263 999	264 000 -299 999	300 000 -347 999	348 000 -438 999	439 000 -2 373 999
21	-71%	-49%	-34%	-26%	-17%	-8%	8%	29%	37%	59%
22	-71%	-48%	-31%	-17%	-16%	-7%	7%	28%	36%	58%
23	-68%	-48%	-32%	-14%	-6%	0%	6%	15%	25%	35%
24	-68%	-49%	-34%	-14%	-10%	0%	-2%	13%	21%	29%
25	-58%	-52%	-29%	-10%	0%	-2%	21%	26%	20%	34%
26	-62%	-51%	-34%	-17%	-1%	-3%	12%	34%	17%	37%
27	-65%	-46%	-35%	-20%	-13%	-6%	16%	13%	23%	31%
28	-59%	-44%	-34%	-25%	-10%	0%	-4%	14%	24%	32%
29	-63%	-42%	-29%	-18%	-11%	-1%	1%	15%	22%	32%
30	-65%	-48%	-31%	-27%	-8%	2%	9%	15%	18%	32%
31	-57%	-45%	-28%	-17%	-11%	-4%	2%	14%	18%	23%
32	-56%	-49%	-28%	-17%	-7%	2%	9%	12%	24%	25%
33	-61%	-44%	-30%	-19%	-14%	-4%	1%	8%	6%	22%
34	-57%	-45%	-30%	-17%	-11%	-9%	1%	9%	12%	24%
35	-59%	-43%	-29%	-19%	-9%	-7%	1%	9%	8%	12%
36	-55%	-40%	-25%	-19%	-13%	-5%	1%	10%	5%	16%
37	-57%	-40%	-28%	-18%	-13%	-10%	1%	6%	5%	24%
38	-55%	-38%	-28%	-22%	-12%	-6%	-6%	5%	13%	17%
39	-49%	-40%	-29%	-19%	-13%	-8%	-9%	2%	9%	13%
40	-48%	-36%	-27%	-19%	-14%	-9%	1%	-1%	10%	14%
41	-47%	36%	-25%	-17%	-13%	-7%	-4%	-4%	9%	19%
42	-41%	-35%	-25%	-18%	-13%	-7%	-3%	3%	2%	8%
43	-42%	-33%	-23%	-17%	-11%	-7%	-2%	-2%	6%	12%
44	-40%	-32%	-23%	-16%	-11%	-9%	-2%	2%	7%	12%
45	-37%	-29%	-23%	-16%	-10%	-7%	-5%	-1%	7%	3%
46	-35%	-28%	-20%	-16%	-11%	-10%	-3%	-2%	-1%	9%
47	-33%	-26%	-19%	-15%	-11%	-6%	-4%	-2%	4%	8%
48	-31%	-23%	-19%	-14%	-10%	-7%	-4%	-1%	1%	6%
49	-30%	-23%	-17%	-13%	-9%	-7%	-3%	-2%	0%	6%
50	-25%	-20%	-15%	-12%	-9%	-6%	-4%	-2%	-1%	3%
51	-22%	-18%	-14%	-11%	-8%	-5%	-4%	-2%	0%	0%
52	-18%	-15%	-11%	-8%	-7%	-5%	-4%	-2%	-2%	3%
53	-14%	-11%	-9%	-7%	-5%	-4%	-3%	-1%	0%	3%
54	-11%	-9%	-6%	-5%	-4%	-3%	-2%	-1%	0%	1%
55	-7%	-5%	-4%	-3%	-3%	-2%	-1%	-1%	-2%	0%
56	-3%	-3%	-2%	-1%	-1%	-1%	-1%	-1%	0%	1%

Popis: Oranžově zvýrazněná pole znamenají kladný výnos, kterého ženy (následně muži) dosáhnou při vstupu do druhého pilíře a to v závislosti na jejich věku a ročním příjmu.

vřk	rozmezí roční mzdy									
	60 000 -132 999	133 000 -159 999	160 000 -184 999	185 000 -212 999	213 000 -239 999	231 000 -263 999	284 000 -299 999	300 000 -347 999	348 000 -438 999	439 000 -2 373 999
21	-29%	-3%	8%	23%	7%	33%	41%	48%	52%	59%
22	-23%	-6%	7%	24%	22%	33%	42%	43%	31%	58%
23	-26%	-13%	5%	15%	21%	23%	38%	41%	51%	58%
24	-24%	-11%	4%	15%	18%	28%	33%	40%	44%	56%
25	-23%	-12%	-2%	12%	17%	27%	26%	38%	35%	52%
26	-23%	-17%	-2%	2%	18%	17%	32%	37%	30%	48%
27	-28%	-16%	-1%	7%	8%	18%	15%	36%	41%	40%
28	-20%	-15%	-5%	6%	13%	20%	22%	30%	33%	43%
29	-26%	-15%	-5%	3%	8%	16%	20%	26%	36%	40%
30	-25%	-15%	-7%	-5%	8%	14%	19%	28%	31%	34%
31	-28%	-18%	-11%	-1%	3%	7%	18%	24%	28%	30%
32	-31%	-23%	-9%	-5%	0%	13%	11%	15%	30%	37%
33	-30%	-27%	-14%	-7%	2%	5%	14%	19%	22%	35%
34	-21%	-26%	-15%	-4%	3%	7%	12%	15%	19%	27%
35	-28%	-24%	-16%	-7%	0%	3%	9%	14%	21%	26%
36	-24%	-29%	-13%	-6%	-5%	2%	9%	13%	20%	27%
37	-28%	-25%	-17%	-6%	-1%	3%	5%	9%	17%	30%
38	-20%	-24%	-16%	-11%	-2%	4%	6%	9%	15%	25%
39	-23%	-24%	-16%	-11%	-4%	0%	1%	9%	13%	21%
40	-20%	-19%	-15%	-10%	-5%	-3%	4%	9%	15%	17%
41	-27%	-20%	-16%	-10%	-2%	1%	6%	10%	15%	20%
42	-30%	-21%	-15%	-9%	-4%	-1%	2%	7%	7%	18%
43	-32%	-22%	-13%	-7%	-7%	0%	4%	7%	10%	20%
44	-26%	-20%	-14%	-10%	-7%	-4%	1%	7%	9%	15%
45	-30%	-20%	-15%	-10%	-8%	-3%	1%	5%	9%	12%
46	-18%	-21%	-13%	-9%	-6%	-2%	-1%	3%	8%	12%
47	-21%	-16%	-12%	-8%	-4%	-1%	-1%	3%	3%	15%
48	-27%	-16%	-13%	-8%	-6%	-3%	0%	4%	6%	12%
49	-17%	-16%	-11%	-8%	-5%	-2%	0%	1%	2%	9%
50	-21%	-18%	-10%	-7%	-5%	-4%	-3%	2%	6%	8%
51	-18%	-15%	-10%	-7%	-6%	-3%	-1%	2%	3%	4%
52	-18%	-13%	-9%	-6%	-4%	-3%	0%	1%	2%	7%
53	-17%	-12%	-9%	-6%	-3%	-2%	-1%	-2%	3%	6%
54	-11%	-10%	-7%	-5%	-4%	-1%	0%	0%	1%	4%
55	-10%	-8%	-6%	-4%	-3%	-2%	-1%	0%	1%	3%
56	-9%	-7%	-5%	-4%	-2%	-2%	-1%	0%	1%	2%
57	-6%	-5%	-4%	-3%	-2%	-1%	-1%	0%	1%	1%
58	-4%	-3%	-2%	-2%	-1%	-1%	-1%	0%	1%	1%